

DATO 18. oktober 2016

JOURNAL NR.

RA-2015-609-0314

BEDES ANFORT VED SVARSKRIVELSE

SAGSBEHANDLER: MB

RIGSADVOKATEN

FREDERIKSHOLMS KANAL 16

1220 KØBENHAVN K

TELEFON 72 68 90 00

FAX 72 68 90 04

Brugen af samfundstjeneste efter de nye regler fra 2015

1. Indledning

Justitsministeriet har ved brev af 27. marts 2015 anmodet Rigsadvokaten om at følge brugen af samfundstjeneste i ét år fra den 1. maj 2015, hvor de nye regler om samfundstjeneste (lov nr. 152 af 18. februar 2015) trådte i kraft, og i forlængelse heraf at afgive en redegørelse herom.

Justitsministeriet har anmodet om, at Rigsadvokaten er særligt opmærksom på, i hvilke typer af sager der er sket en udvidelse af brugen af samfundstjeneste i forhold til den hidtidige brug samt på, om samfundstjeneste generelt bruges i overensstemmelse med de forudsætninger, der ligger bag reglerne om samfundstjeneste.

Justitsministeriet har endvidere anmodet om, at Rigsadvokaten har fokus på, om samfundstjeneste navnlig kommer på tale ved førstegangsovertrædelser, der ikke har karakter af organiseret eller banderelateret kriminalitet.

Endelig har Justitsministeriet anmodet om, at Rigsadvokaten er opmærksom på, under hvilke omstændigheder samfundstjeneste typisk anvendes, herunder i hvilket omfang gerningsmanden tidligere er straffet med betinget eller ubetinget fængsel.

Rigsadvokatens sammenfattende bemærkninger fremgår af afsnit 2 nedenfor. De nye regler om samfundstjeneste fra 2015 er kort beskrevet i afsnit 3, mens afsnit 4 beskriver de initiativer, som Rigsadvokaten har iværksat i anledning af de nye regler. Afsnit

5 indeholder en nærmere redegørelse for anvendelsen af samfundstjeneste i forbindelse med en række kriminalitetstyper mv.

2. Rigsadvokatens sammenfattende bemærkninger

2.1. Rigsadvokatens overordnede vurdering

Det er Rigsadvokatens overordnede vurdering, at betingede domme med vilkår om samfundstjeneste generelt anvendes i overensstemmelse med de forudsætninger, der ligger bag de nye regler ved lov nr. 152 af 18. februar 2015.

Det må i den forbindelse lægges til grund, at der er sket en udvidelse af anvendelsesområdet for samfundstjeneste, og at det i overensstemmelse med 2015-lovens forarbejder blandt andet er sket i sager om simpel vold efter straffelovens § 244 og i et vist omfang også i sager om berigelseskriminalitet.

RIGSADVOKATEN

SIDE 2

2.2. Hvornår anvendes samfundstjeneste

For så vidt angår spørgsmålet om, under hvilke omstændigheder samfundstjeneste typisk anvendes, er det ikke muligt på baggrund af de gennemgåede domme og udtalelserne fra statsadvokaterne umiddelbart helt generelt at udlede typetilfælde, hvor samfundstjeneste anvendes. Vurderingen af, om samfundstjeneste kan anvendes, afhænger således af en lang række faktorer, herunder kriminalitetens art, de omstændigheder kriminaliteten er begået under og den tiltaltes personlige forhold, herunder eventuelle forstraffe.

2.2.1. Kriminalitetens art

For så vidt angår kriminalitetens art er der en række kriminalitetstyper, hvor udgangspunktet også efter lovændringen er ubetinget fængsel.

Det gælder blandt andet grov vold, voldtægt samt vold og trusler om vold mod personer i offentlig tjeneste. Ligesom det var tilfældet før lovændringen i 2015, må det antages at være forskelligt fra kriminalitetstype til kriminalitetstype, hvor meget der i retspraksis skal til for, at dette udgangspunkt fraviges, sådan at der eksempelvis anvendes samfundstjeneste.

2.2.1.1. Grov vold

Når det gælder grov vold efter straffelovens § 245, er det Rigsadvokatens vurdering, at disse sager som udgangspunkt straffes med ubetinget fængsel, hvilket også som det klare udgangspunkt vil være anklagemyndighedens strafpåstand.

Det fremgår af de statistiske oplysninger og statsadvokaternes udtalelser med bilag, at der både før og efter lovændringen i 2015 er anvendt samfundstjeneste i visse sager om grov vold. I den forbindelse bemærkes det, at sager om grov vold efter straffelovens § 245 er af meget forskellig karakter spændende fra f.eks. forsøg på at ramme en

person med en flaske på et diskotek til vold i form af knivstik eller mange slag og spark på en person, der ligger ned.

I de eksempler fra retspraksis, hvor der er anvendt samfundstjeneste, sker det efter Rigsadvokatens opfattelse efter en konkret vurdering af sagens omstændigheder, hvor der blandt andet lægges vægt på, om der alene er sket begrænsede skader ved volden, den særlige optakt til volden, og/eller den tiltaltes personlige forhold, herunder forstraffe.

Blandt andet de statistiske oplysninger for 2015 kunne umiddelbart tyde på, at der er sket en øget anvendelse af samfundstjeneste i sager om grov vold. Det er dog efter Rigsadvokatens opfattelse ikke på nuværende tidspunkt og på det foreliggende grundlag muligt at udtale sig nærmere herom. Rigsadvokaten vil i den kommende tid fortsat have særligt fokus på anvendelse af samfundstjeneste i sager om grov vold med henblik på at anke relevante domme om anvendelse af samfundstjeneste, jf. punkt 2.5 nedenfor.

RIGSADVOKATEN

SIDE 3

2.2.1.2. Seksualforbrydelser

Det er på baggrund af statsadvokaternes udtalelser og de indberettede domme Rigsadvokatens vurdering, at domstolene generelt er tilbageholdende med at anvende samfundstjeneste som alternativ til ubetinget frihedsstraf i sager om seksualforbrydelser.

Særligt for så vidt angår voldtægtssager er det Rigsadvokatens opfattelse, at det helt klare udgangspunkt i retspraksis er ubetinget fængsel. I de meget få voldtægtssager, hvor Rigsadvokaten er bekendt med, at der er anvendt samfundstjeneste, er der tale om voldtægt efter straffelovens § 216, stk. 1, nr. 2, hvor tiltalte har udnyttet den forurettedes tilstand til at skaffe sig samleje – som oftest i form af andet seksuelt forhold end samleje efter straffelovens § 225.

Rigsadvokaten er ikke umiddelbart bekendt med, at der er anvendt samfundstjeneste i sager om voldtægt, hvor der er anvendt vold eller trussel om vold, jf. straffelovens § 216, stk. 1, nr. 1.

I sager med et barn under 12 år efter straffelovens § 216, stk. 2, er Rigsadvokaten alene bekendt med, at der er anvendt samfundstjeneste i sager, hvor der er tale om andet seksuelt forhold end samleje. Samfundstjeneste er i disse sager anvendt efter en helt konkret vurdering af sagens omstændigheder og den tiltaltes personlige forhold.

Det bemærkes, at der også før lovændringen i 2015 var ganske få eksempler på, at der efter en konkret vurdering blev anvendt samfundstjeneste i sager om seksualforbrydelser af den ovennævnte karakter.

2.2.1.3. Vold og trusler om vold mod personer i offentlig tjeneste

For så vidt angår sager om vold og trusler om vold mod personer i offentlig tjeneste, jf. straffelovens § 119, stk. 1, fremgår det både af de statistiske oplysninger og statsadvokaternes udtalelser, at der såvel før som efter lovændringen efter omstændighederne er anvendt samfundstjeneste. Det fremgår endvidere af de statistiske oplysninger, at der i flere sager er anvendt betinget fængsel uden samfundstjeneste.

Samtidig fremgår det af statsadvokaternes udtalelser med bilag, at landsretten flere gange efter lovændringen har fastslået, at udgangspunktet for overtrædelse af straffelovens § 119 er ubetinget fængsel, hvilket også svarer til det, der er anført i Straffelovrådets betænkning nr. 1545/2014 om samfundstjeneste mv.

RIGSADVOKATEN

SIDE 4

Det er på den baggrund Rigsadvokaten vurdering, at lovændringen fra 2015 ikke kan antages at have medført ændringer i anvendelsen af samfundstjeneste i sager om overtrædelse af straffelovens § 119.

Ligesom det var tilfældet før lovændringen i 2015, er der som anført sager, hvor der efter en konkret vurdering er anvendt samfundstjeneste. Det bemærkes i den forbindelse, at sager om overtrædelse af straffelovens § 119, stk. 1, er af meget forskellig karakter spændende fra f.eks. en enkeltstående verbal trussel om vold til vold i form af slag og spark. Derudover kan der være stor forskel på den situation, hvor det pågældende forhold begås. Sagens konkrete omstændigheder og forholdets grovhed vil selvfølgelig indgå som et væsentligt moment, når retten skal vurdere, hvilken sanktion den tiltalte skal idømmes. Dette var også afspejlet i retspraksis forud for lovændringen i 2015, hvor der som nævnt ligeledes findes eksempler på betingede domme med vilkår om samfundstjeneste for overtrædelse af straffelovens § 119, stk. 1.

Det er Rigsadvokatens opfattelse, at anklagemyndigheden fortsat som udgangspunkt skal nedlægge påstand om ubetinget fængsel i sager omfattet af straffelovens § 119, stk. 1. Ligesom i alle andre straffesager skal der ved straffastsættelsen i øvrigt foretages en konkret vurdering af sagens omstændigheder og den tiltaltes personlige forhold, herunder i forhold til om samfundstjeneste kan anvendes.

2.3. Omstændighederne ved kriminaliteten

For så vidt angår de omstændigheder kriminaliteten er begået under, bliver der blandt andet lagt vægt på, om kriminaliteten kan karakteriseres som organiseret eller bande-relateret, om kriminaliteten er udøvet over for et værgeløst offer eller – i voldssager – en tilfældig forbi passerende, eller om den forurettede har fået betydelige fysiske eller psykiske skader. Derudover kan det f.eks. have betydning, om tiltalte og forurettede har haft en forudgående uoverensstemmelse, inden kriminaliteten er sket (f.eks. ved vold i restaurationsmiljøet).

Det er Rigsadvokatens vurdering, at der i retspraksis i overensstemmelse med forudsætningerne i forarbejderne er tilbageholdenhed med at anvende samfundstjeneste i sager om organiseret eller bandedrelateret kriminalitet samt i sager, hvor kriminaliteten er udøvet over for et særligt værgeløst offer eller – i voldssager – en tilfældig forbi-passerende. Der er samtidig – som forarbejderne også åbner mulighed for – i retspraksis eksempler på, at samfundstjeneste efter omstændighederne kan anvendes, når det efter en konkret vurdering af sagens omstændigheder, tiltaltes forstraffe og personlige forhold findes forsvarligt.

For så vidt angår sager, hvor forurettede er påført betydelige fysiske eller psykiske skader, er der alene indberettet meget få sager, men der er efter Rigsadvokatens opfattelse umiddelbart ikke noget, der tyder på, at der ikke også i disse sager er tilbageholdenhed med at anvende samfundstjeneste. Anklagemyndighedens strafpåstand vil i øvrigt som udgangspunkt i disse sager være ubetinget fængsel.

RIGSADVOKATEN

SIDE 5

2.4. De personlige forhold

For så vidt angår de personlige forhold har det blandt andet betydning, om den tiltalte tidligere er straffet for kriminalitet, herunder ligartet kriminalitet.

Det er Rigsadvokatens vurdering på baggrund af de regionale statsadvokaters udtalelser og de indberettede domme, at samfundstjeneste i overensstemmelse med forarbejderne til lovændringen navnlig anvendes ved førstegangsovertrædelser. Der er samtidig – som forarbejderne også åbner op for, og ligesom det var tilfældet før lovændringen i 2015 – en række tilfælde, hvor der anvendes samfundstjeneste, selvom den tiltalte tidligere er straffet, herunder for ligartet kriminalitet. I disse domme sker der en konkret afvejning af blandt andet karakteren af den aktuelle sag og den tidligere dom, alderen på den tidligere dom, tiltaltes alder og personlige forhold i øvrigt.

2.5. Rigsadvokaten følger fortsat brugen af samfundstjeneste

Som det fremgår, er det samlet set Rigsadvokatens vurdering, at samfundstjeneste generelt anvendes i overensstemmelse med de forudsætninger, der ligger bag de nye regler fra 2015.

Der er både i landsrets- og højesteretspraksis taget stilling til flere spørgsmål i relation til anvendelsen af samfundstjeneste efter de nye regler fra 2015, f.eks. i relation til anvendelse af samfundstjeneste ved forskellige kriminalitetstyper. Der vil også fremover løbende være domme, som mere generelt kan bidrage til at afklare, i hvilke tilfælde samfundstjeneste kan anvendes, og anklagemyndigheden vil herudover fortsat være opmærksom på, om der på konkrete områder eller i relation til særlige spørgsmål vil være behov for en afklaring i retspraksis, når det gælder brugen af samfundstjeneste.

Som det fremgår ovenfor, er der nogle kriminalitetstyper, hvor straffen også efter de nye regler fra 2015 fortsat som udgangspunkt skal være en ubetinget fængselsstraf, og der er desuden i forarbejderne peget på, at kriminalitet kan være begået under omstændigheder, hvor der også fremover skal udvises tilbageholdenhed med at anvende samfundstjeneste. Anklagemyndigheden vil fortsat være særlig opmærksom på disse områder med henblik på at sikre, at der ikke sker en udvidelse af brugen af samfundstjeneste på områder, hvor det ikke har været hensigten med de nye regler.

Anklagemyndigheden vil i den forbindelse blandt andet være opmærksom på at anke relevante domme om anvendelse af samfundstjeneste. Det gælder navnlig, når der måtte blive idømt samfundstjeneste inden for kriminalitetstyper, hvor straffen efter forarbejderne fortsat som udgangspunkt skal være en ubetinget fængselsstraf, eller hvor der på grund af omstændighederne i øvrigt efter forarbejderne skal udvises tilbageholdenhed med at anvende samfundstjeneste.

RIGSADVOKATEN

SIDE 6

Rigsadvokaten har i den forbindelse blandt andet bestemt, at politikredsene i hvert fald det næste år skal forelægge alle voldtægtssager, hvor der helt undtagelsesvis måtte blive idømt samfundstjeneste, for den regionale statsadvokat med henblik på at drøfte ankespørgsmålet.

Desuden vil anklagemyndigheden blandt andet følge retspraksis i sager om grov vold meget tæt. Vold efter straffelovens § 245 skal efter forarbejderne til de nye regler fra 2015 fortsat som udgangspunkt straffes med ubetinget fængsel. Som nævnt ovenfor kunne blandt andet de statistiske oplysninger for 2015 umiddelbart tyde på, at der er sket en øget anvendelse af samfundstjeneste i sager om grov vold. Rigsadvokaten har derfor ligeledes bestemt, at politikredsene i hvert fald det næste år også skal forelægge alle sager om grov vold, hvor der er anvendt samfundstjeneste, for de regionale statsadvokater med henblik på at drøfte ankespørgsmålet.

3. De nye regler fra 2015

Ved lov nr. 152 af 18. februar 2015 om ændring af straffeloven og lov om fuldbyrdelse af straf mv. (Samfundstjeneste mv.) blev reglerne om samfundstjeneste ændret.

Formålet med lovændringen var at revidere reglerne om samfundstjeneste med henblik på en øget anvendelse af samfundstjeneste som alternativ til ubetinget fængsel. Der blev med lovændringen lagt op til, at samfundstjeneste kan anvendes over for et bredt felt af kriminalitetsformer, og at kriminalitetens art tillægges mindre betydning ved den samlede vurdering af, om samfundstjeneste bør anvendes i den konkrete sag. De nye regler bygger på Straffelovrådets betænkning nr. 1545/2014 om samfundstjeneste mv.

Det fremgår af forarbejderne til loven (lovforslag nr. L 50 af 5. november 2014, de almindelige bemærkninger, pkt. 4.2.5.4.), at valget mellem samfundstjeneste og ubetinget fængsel først og fremmest skal afgøres ud fra en samlet vurdering af grovheden af den begåede kriminalitet som udtrykt ved længden af fængselsstraffen og af omfanget og alvoren af eventuel tidligere kriminalitet. Når der bortses fra røveri, voldtægt, grov vold, grove våbenlovsovertrædelser, grove narkotikaforbrydelser og vidnetrusler mv. bør kriminalitetens art som udgangspunkt ikke som sådan tillægges væsentlig betydning. Udgangspunktet ved disse kriminalitetstyper vil også efter lovændringens ikrafttræden være ubetinget fængsel, jf. Højesterets domme af 30. maj 2016 og 7. september 2016.

RIGSADVOKATEN

Det fremgår herudover af forarbejderne, at der fortsat bør udvises tilbageholdenhed med at anvende samfundstjeneste i tilfælde, hvor der er tale om mere organiseret kriminalitet, eller hvor forurettede er påført betydelige fysiske eller psykiske skader, samt hvis kriminaliteten er udøvet over for et særligt værgeløst offer eller – i voldssager – en tilfældig forbi passerende.

SIDE 7

Samfundstjeneste bør ifølge forarbejderne (lovforslag nr. L 50 af 5. november 2014, de almindelige bemærkninger, pkt. 4.2.4.) – med forbehold for helt ekstraordinære tilfælde – ikke anvendes som alternativ til en ubetinget fængselsstraf på mere end 2 års fængsel, og samfundstjeneste bør kun anvendes som alternativ til en ubetinget fængselsstraf på mere end 1½ års fængsel, hvis særlige grunde taler for det.

4. Rigsadvokatens initiativer på baggrund af lovændringen i 2015

Rigsadvokaten har i relevante afsnit i rigsadvokatmeddelelsen (herunder afsnittet om samfundstjeneste - tidligere RM 9/2005 om samfundstjeneste) fastsat retningslinjer for, i hvilke tilfælde anklagemyndigheden skal nedlægge påstand om samfundstjeneste. Retningslinjerne er løbende blevet revideret i takt med, at retspraksis på området har udviklet sig.

I forbindelse med, at de nye regler trådte i kraft, har de regionale statsadvokater gennemført undervisning i alle embeder om de nye regler om samfundstjeneste.

I forlængelse af Justitsministeriets anmodning om, at Rigsadvokaten skal følge brugen af samfundstjeneste i ét år fra den 1. maj 2015, udarbejdede Rigsadvokaten – i samarbejde med de regionale statsadvokater – i april 2015 en model for, hvordan anklagemyndigheden skulle følge brugen af samfundstjeneste i perioden fra den 1. maj 2015 til den 1. maj 2016.

Politikredsene og statsadvokaturerne skulle generelt have fokus på spørgsmålet om anvendelse af samfundstjeneste og i den forbindelse være særligt opmærksomme på følgende spørgsmål:

- I hvilket omfang der sker en udvidelse af brugen af samfundstjeneste i forhold til den hidtidige brug, herunder f.eks. i forhold til simpel vold, berigelseskriminalitet og brugstyveri.
- I hvilke tilfælde samfundstjeneste typisk bruges.
- Om samfundstjeneste generelt bruges i overensstemmelse med de forudsætninger, der ligger bag reglerne, herunder
 - at samfundstjeneste navnlig kommer på tale ved førstegangsovertrædelser,
 - at samfundstjeneste ikke bruges ved organiseret eller banderelateret kriminalitet,
 - at samfundstjeneste bruges med tilbageholdenhed ved kriminalitet begået over for et særligt værgeløst offer eller over for en tilfældig forbipasserende, eller hvis offeret er påført betydelig fysiske eller psykiske skader, og
 - at samfundstjeneste som det helt klare udgangspunkt ikke bruges i de sager, hvor det i forarbejderne til lovændringen er forudsat, eller hvor det er Rigsadvokatens opfattelse, at udgangspunktet fortsat skal være ubetinget frihedsstraf.
- I hvilket omfang samfundstjeneste bruges i gentagelsestilfælde, det vil sige dels tilfælde, hvor den tiltalte tidligere er idømt en betinget dom (med eller uden vilkår om samfundstjeneste), dels tilfælde, hvor den tiltalte tidligere er idømt en ubetinget dom.

RIGSADVOKATEN

SIDE 8

Politikredsene skulle drøfte relevante sager med de regionale statsadvokater, ligesom statsadvokaterne kunne drøfte relevante sager med Rigsadvokaten. Herudover skulle statsadvokaterne være særligt opmærksomme på at få relevante sager indbragt for landsretten og eventuelt Højesteret med henblik på at få afklaret fremtidig brug af samfundstjeneste.

Politikredsene har på den baggrund afgivet udtalelser vedlagt relevante byretsdomme til de regionale statsadvokater. De regionale statsadvokater har herefter på baggrund af disse udtalelser samt relevant landsretspraksis afgivet udtalelser til Rigsadvokaten om brugen af samfundstjeneste i perioden fra den 1. maj 2015 til den 15. maj 2016.

Der er indberettet 936 byretsdomme fra politikredsene til statsadvokaterne. Statsadvokaterne har herudover gennemgået 140 landsretsdomme. Derudover har Højesteret ved 6 domme taget stilling til spørgsmålet om anvendelse af samfundstjeneste efter de nye regler. Højesterets domme vil nedenfor blive behandlet under de relevante afsnit.

Blandt de indberettede by- og landsretsdomme er også afgørelser, hvor domstolene har vurderet, at der ikke kunne anvendes samfundstjeneste. Politikredsene og statsadvokaterne har således – med henblik på at tilvejebringe det mest retvisende billede af anvendelse af samfundstjeneste og for at kunne udlede noget mere generelt om domstolenes overvejelser i valget mellem ubetinget fængsel og samfundstjeneste – inddraget

domme, hvor der har været spørgsmål om anvendelse af samfundstjeneste, uden at dette nødvendigvis betyder, at der ved dommen er idømt samfundstjeneste.

Rigsadvokaten skal samtidig understrege, at antallet af domme, der indgår i redegørelsen, ikke i sig selv siger noget om antallet af sager, hvor der idømmes samfundstjeneste. Det skyldes, at statsadvokaternes udtalelser ikke bygger på en fuldstændig gennemgang af by- og landsretsdomme afsagt i perioden, men på de byretsdomme, som politikredsene har indberettet, og de landsretsdomme, som statsadvokaterne har fundet relevante at gennemgå. Det må derfor forventes, at der vil være domme, hvor der har været spørgsmål om samfundstjeneste, men som ikke indgår i statsadvokaternes udtalelser.

RIGSADVOKATEN

SIDE 9

5. Brugen af samfundstjeneste efter lov nr. 152 af 18. februar 2015

I det følgende vil Rigsadvokaten – på baggrund af statsadvokaternes udtalelser, de indberettede domme og data fra Danmarks Statistik – redegøre generelt for brugen af samfundstjeneste (afsnit 5.1.).

Rigsadvokaten vil derefter gennemgå brugen af samfundstjeneste ved kriminalitet, hvor der ifølge forarbejderne skal være tilbageholdenhed med at anvende samfundstjeneste, herunder ved organiseret kriminalitet, kriminalitet, hvor forurettede er påført betydelige fysiske eller psykiske skader, og kriminalitet udøvet over for et særligt værgeløst offer eller – i voldssager – en tilfældig forbipasserende (afsnit 5.2.)

I afsnit 5.3. vil Rigsadvokaten gennemgå brugen af samfundstjeneste i gentagelsestilfælde. Derudover vil Rigsadvokaten i afsnit 5.4. gennemgå udvalgte kriminalitetstyper, hvor udgangspunktet må antages at være ubetinget fængsel, herunder blandt andet grov vold, voldtægt og vold eller trusler mod personer i offentlig tjeneste.

Endelig vil Rigsadvokaten i afsnit 5.5. gennemgå brug af samfundstjeneste i øvrigt, herunder blandt andet i sager om simpel vold og berigelseskriminalitet.

5.1. Generelt om brugen af samfundstjeneste

De regionale statsadvokater har oplyst, at det er deres vurdering, at betingede domme med vilkår om samfundstjeneste generelt – og i det væsentlige – anvendes i overensstemmelse med de forudsætninger, der ligger bag de nye regler ved lov nr. 152 af 18. februar 2015.

Statsadvokaterne har helt overordnet anført, at der efter deres opfattelse er sket en udvidelse af brugen af samfundstjeneste. Det er statsadvokaternes vurdering, at den udvidede brug af samfundstjeneste navnlig kommer til udtryk i sager om simpel vold. Statsadvokaten i Viborg har endvidere anført, at der efter statsadvokatens opfattelse

også generelt er sket en udvidelse af brugen af samfundstjeneste i sager om berigelseskriminalitet.

Statsadvokaterne har anført, at domstolene i en række domme udtrykkelig har henvist til de nye regler om samfundstjeneste. Der er endvidere eksempler på, at der i nogle byretsdomme, der er afsagt, før lovændringen trådte i kraft, er idømt ubetinget fængsel, men at landsretten i ankesagen, der er behandlet efter lovens ikrafttræden, har anvendt samfundstjeneste.

Rigsadvokaten har via Justitsministeriets Forskningskontor indhentet data fra Danmarks Statistik om strafferetlige afgørelser om brugen af samfundstjeneste.

RIGSADVOKATEN

SIDE 10

Det fremgår af tabel 1 nedenfor, at der i perioden fra 2011 til 2015 årligt er afsagt mellem 13.008 og 17.093 domme om overtrædelse af straffeloven, hvor der enten er idømt ubetinget fængsel, delvis betinget fængsel med vilkår om samfundstjeneste (kombinationsdom), betinget dom med vilkår om samfundstjeneste eller betinget dom.

Der er i samme periode afsagt mellem 1.660 og 2.440 betingede domme med vilkår om samfundstjeneste i sager om overtrædelse af straffeloven. I 2015 blev der afsagt 2.440 betingede domme med vilkår om samfundstjeneste. Det fremgår videre tabellen, at der er afsagt delvis betingede domme med vilkår om samfundstjeneste i mellem 123 og 194 domme. I 2015 blev der afsagt 169 delvis betingede domme med vilkår om samfundstjeneste.

Tallene i parentes angiver, hvor stor en andel den pågældende sanktionstype udgør af summen af betingede domme, betingede domme med vilkår om samfundstjeneste, delvis betingede domme med vilkår om samfundstjeneste og ubetingede domme.

Tabel 1 – Overtrædelser af straffeloven

	2011	2012	2013	2014	2015
Betinget dom	6.034 (35 pct.)	5.667 (34 pct.)	4.976 (33 pct.)	4.401 (33 pct.)	3.921 (30 pct.)
Betinget dom og samfundstjeneste	1.802 (11 pct.)	1.740 (10 pct.)	1.660 (11 pct.)	1.703 (13 pct.)	2.440 (19 pct.)
Delvis betinget dom og samfundstjeneste	186 (1 pct.)	194 (1 pct.)	123 (1 pct.)	154 (1 pct.)	169 (1 pct.)
Ubetinget dom	9.071 (53 pct.)	9.019 (54 pct.)	8.445 (56 pct.)	7.058 (53 pct.)	6.478 (50 pct.)
I alt	17.093	16.620	15.204	13.316	13.008

Bemærkninger: Det bemærkes, at i de tilfælde, hvor en dom bliver anket, vil dommen blive registreret i det år, hvor byrettens dom er afsagt, hvis landsrettens afgørelse falder året efter. Domme opgøres efter hovedsigtelsen i sagen.

Rigsadvokaten har herudover modtaget statistiske oplysninger fra Kriminalforsorgen om brugen af samfundstjeneste. Kriminalforsorgens data fremgår af tabel 2 nedenfor og angiver tilgangen af domme med samfundstjeneste i perioden fra 1. januar 2011 til

31. juli 2016 fordelt på kriminalitetstyper. Kriminalforsorgen har oplyst, at domme bliver registreret det år, hvor dommen modtages i Kriminalforsorgen med henblik på, at samfundstjeneste iværksættes. Hovedkriminaliteten afgøres af det forhold med den højeste strafferamme, som en person er dømt for. Tabellen er blandt andet medtaget for at vise udviklingen for 2016, idet data herom endnu ikke er tilgængelig fra Danmarks Statistik.

Tabel 2 – Tilgang af samfundstjenestedomme

	2011	2012	2013	2014	2015	2016 (til 31. juli)
Vold (§§ 244-245), trusler (§§ 119, 123, 266), ulovlig tvang (§ 260), frihedsberøvelse (§ 261)	778	751	670	738	1.130	838
Ildspåsættelse (§§ 180-182)	11	8	8	14	20	11
Anden personfarlig kriminalitet (§§ 183-190, §§ 252-255)	42	49	36	58	84	45
Voldtægt, voldtægtsforsøg (§ 216)	0	2	1	2	2	0
Anden sædeligheds-kriminalitet samt incest (§ 210, §§ 217-235)	21	18	14	34	35	22
Grov narkotikakriminalitet (§ 191)	5	5	8	7	11	2
Lov om euforiserende stoffer	157	146	165	232	340	227
Røveri (§ 288)	44	35	22	42	44	41
Tyveri, hittegods, hæleri, brugstyveri	396	382	357	376	501	316
Anden berigelseskriminalitet mv., herunder underslæb, bedrageri, grov skattesvig, dokumentfalsk (§§ 171-179, §§ 278-283, § 289)	262	299	297	354	393	257
Hærværk (§ 291)	20	19	17	19	31	26
Brugstyveri af motor-køretøj – over 18 år	19	14	15	16	22	16
Brugstyveri af motor-køretøj – under 18 år	21	14	13	11	7	0
Straffeloven i øvrigt	322	306	371	328	368	309

RIGSADVOKATEN

SIDE 11

5.2. Kriminalitet, hvor der ifølge forarbejderne bør udvises tilbageholdenhed med at anvende samfundstjeneste

Som anført ovenfor i afsnit 3 bør der efter forarbejderne til lovændringen fra 2015 (lovforslag nr. L 50 af 5. november 2014, de almindelige bemærkninger, pkt. 4.2.5.4.) udvises tilbageholdenhed med at anvende samfundstjeneste i tilfælde, hvor der er tale om mere organiseret kriminalitet, kriminalitet, hvor forurettede er påført betydelige fysiske eller psykiske skader, eller kriminalitet udøvet over for et særligt værgeløst offer eller – i voldssager – en tilfældig forbipasserende.

Rigsadvokaten vil nedenfor gennemgå brugen af samfundstjeneste på disse områder nærmere.

5.2.1. Organiseret kriminalitet

Statsadvokaterne har anført, at domstolene i overensstemmelse med forarbejderne til de nye regler generelt er tilbageholdende med at anvende samfundstjeneste i sager om organiseret eller banderelateret kriminalitet.

Af de regionale statsadvokaters udtalelser med bilag fremgår 2 byretsdomme og 1 landsretsdom, hvor der er idømt samfundstjeneste i sager som – i et vist omfang – må antages at omhandle organiseret eller banderelateret kriminalitet.

RIGSADVOKATEN

SIDE 12

Den ene af de 2 byretsdomme, hvor der er anvendt samfundstjeneste, omhandler organiseret moms- og skatteunddragelse. Den anden byretsdom vedrører overtrædelse af straffelovens § 191 om grov narkotikakriminalitet ved indførelse af 114,7 gram amfetamin med henblik på videreoverdragelse, idet tiltalte lod Bandidos benytte hans postboks til en levering, fordi han skyldte penge til Bandidos. Retten lagde ved strafudmålingen vægt på, at gerningen blev begået som følge af et afhængighedsforhold til Bandidos, at forholdet var 2½ år gammelt, at tiltalte ikke tidligere var dømt for narkokriminalitet, at tiltalte havde gode personlige forhold og ikke havde begået noget strafbart, siden forholdet blev begået.

Landsretsdommen er en Vestre Landsrets dom afsagt den 29. februar 2016, som vedrører et røveri begået i forening af flere medlemmer af Black Army. Tiltalte var en ung ustraffet kvinde, der ikke deltog i selve voldsudøvelsen i forbindelse med overfaldet. Statsadvokaten i Viborg har oplyst, at dommen er konkret begrundet, og efter statsadvokatens opfattelse skal dommen ikke ses som et udtryk for en øget tendens til at anvende samfundstjeneste i sager om organiseret eller banderelateret kriminalitet.

Derudover har Statsadvokaten i København oplyst, at der er enkelte byretsdomme, hvor der er anvendt samfundstjeneste i sager om hashsalg på Christiania. I disse sager er der tale om mindre mængder hash og begrænset medvirken.

5.2.2. Kriminalitet, hvor forurettede er påført betydelige fysiske eller psykiske skader

Der fremgår to domme af statsadvokaternes udtalelser med bilag, hvor forurettede er påført betydelige fysiske eller psykiske skader, og hvor der er anvendt samfundstjeneste.

Den ene dom er en byretsdom (retten i Hjørrings dom af 18. august 2015), hvor to tiltalte blev dømt for vold, jf. straffelovens § 244. T1 blev dømt for at have slået den forurettede i ansigtet med flad hånd umiddelbart efter, at den forurettede havde slået

T2 i ansigtet med knyttet hånd. T2 blev dømt for umiddelbart herefter at have slået forurettede i ansigtet med knyttet hånd, hvorved forurettede faldt bagover. Ved faldet pådrog forurettede sig kraniebrud, som førte til, at forurettede afgik ved døden. De tiltalte blev ikke dømt for at have udøvet volden i forening. T1 blev straffet med en ren betinget dom. Om T2 udtalte byrettens flertal, at selvom udgangspunktet er, at voldudøvelse med døden som uagtsom følge skal straffes med ubetinget fængselsstraf, fandt de grundlag for at gøre straffen betinget med vilkår om samfundstjeneste under hensyn til den særlige omstændighed, at T2 slog som en reaktion på forurettedes slag. Flertallet lagde endvidere vægt på, at T2 var ustraffet og havde gode personlige forhold. Mindretallet ville idømme en ubetinget straf under hensyn til voldens følger. Dommen er anket til landsretten med påstand om skærpeelse.

RIGSADVOKATEN

SIDE 13

Den anden dom er afsagt af Østre Landsrets dom den 29. april 2016. Tiltalte blev fundet skyldig i at have slået forurettede i hovedet med en flaske, der knustes. Forurettede brækkede som følge af volden kæben to steder og fik tandskader. Tiltalte blev idømt betinget fængsel i 3 måneder med vilkår om samfundstjeneste. Landsretten udtalte i forbindelse med strafudmålingen, at uanset at forurettede ved den udøvede vold fik betydelige skader kunne der henset til tiltalte særdeles gode personlige forhold undtagelsesvist anvendes samfundstjeneste. Der var dissens ved dommen, idet en dommer ikke fandt grundlag for at gøre straffen betinget med vilkår om samfundstjeneste.

5.2.3. Kriminalitet udøvet over for et særligt værgeløst offer eller – i voldssager – en tilfældig forbipasserende

Det er statsadvokaternes vurdering, at domstolene i overensstemmelse med forarbejderne til de nye regler generelt er tilbageholdende med at anvende samfundstjeneste, hvis der er tale om et særligt værgeløst offer eller en tilfældig forbipasserende.

Som eksempel på, at domstolene er tilbageholdende med at anvende samfundstjeneste, når den forurettede er en tilfældig forbipasserende, kan nævnes Østre Landsrets dom af 22. september 2015. Den tiltalte blev fundet skyldig i at give den forurettede, der var en tilfældig forbipasserende, et knytnæveslag i ansigtet. Landsretten idømte tiltalte ubetinget fængsel i 40 dage og henviste i den forbindelse til, at det følger af forarbejderne til lov nr. 152 af 18. februar 2015, at der bør udvises tilbageholdenhed med anvendelse af samfundstjeneste, når volden er udøvet over for en tilfældig forbipasserende.

Som eksempel på en afgørelse, hvor der er idømt samfundstjeneste, selvom der er tale om et værgeløst offer, kan nævnes Østre Landsrets dom af 20. oktober 2015. Tiltalte blev fundet skyldig i umotiveret at være løbet efter forurettede og givet ham to kraftige knytnæveslag i ansigtet og et spark i hoved, efter at forurettede var faldet om på jorden. Tiltalte blev idømt betinget fængsel i 60 dage med vilkår om samfundstjeneste. Landsretten lagde vægt på tiltaltes gode personlige forhold, at han ikke tidligere var

straffet for ligeartet kriminalitet, og at volden ikke havde medført betydelige skader. På den baggrund fandt landsretten, at det – uanset at volden var umotiveret og fortsatte efter, at offeret var værgeløs – var forsvarligt at gøre straffen betinget med vilkår om samfundstjeneste.

5.2.4. Rigsadvokatens bemærkninger

I forarbejderne til de nye regler er der forudsat tilbageholdenhed med at anvende samfundstjeneste, når der er tale om mere organiseret kriminalitet, eller hvor forurettede er påført betydelige fysiske eller psykiske skader, samt hvis kriminaliteten er udøvet over for et særligt værgeløst offer eller – i voldssager – en tilfældig forbipasserende.

RIGSADVOKATEN

Det er Rigsadvokatens vurdering, at der i retspraksis i overensstemmelse med forudsætningerne i forarbejderne er tilbageholdenhed med at anvende samfundstjeneste i sager om organiseret eller banderelateret kriminalitet samt i sager, hvor kriminaliteten er udøvet over for et særligt værgeløst offer eller – i voldssager – en tilfældig forbipasserende. Der er samtidig – som forarbejderne også åbner mulighed for – i retspraksis eksempler på, at samfundstjeneste efter omstændighederne kan anvendes, når det efter en konkret vurdering af sagens omstændigheder, tiltaltes forstraffe og personlige forhold findes forsvarligt. For så vidt angår sager, hvor forurettede er påført betydelige fysiske eller psykiske skader, er der alene indberettet meget få sager, men der er efter Rigsadvokatens opfattelse umiddelbart ikke noget, der tyder på, at der ikke også i disse sager er tilbageholdenhed med at anvende samfundstjeneste. Anklagemyndighedens strafpåstand vil i øvrigt i disse sager som udgangspunkt være ubetinget fængsel.

SIDE 14

5.3. Gentagelsestilfælde

5.3.1. Lovgrundlag

Det fremgår af forarbejderne til lovændringen fra 2015 (lovforslag nr. 50 af 5. november 2014, de almindelige bemærkninger, pkt. 4.2.3.), at samfundstjeneste navnlig kan komme på tale ved førstegangsovertrædelser, men det er ikke udelukket at anvende samfundstjeneste, selvom der ikke er tale om en førstegangsovertrædelse.

Ved vurderingen af, om en person, der efter en samlet vurdering er egnet til samfundstjeneste, bør idømmes samfundstjeneste eller ubetinget fængsel, bør tiltaltes eventuelle forstraffe ifølge forarbejderne indgå som et afgørende element.

Det fremgår videre af forarbejderne, at det i almindelighed vil være op til domstolene ud fra den konkrete sags omstændigheder at vurdere, hvilken form for skærpelse af straffen der bør anvendes, hvis en person, som tidligere er idømt samfundstjeneste, begår ny kriminalitet, efter at samfundstjenesten er udført, og prøvetiden er udløbet. Det anføres dog som en generel retningslinje, at en person, der efter at samfundstjenesten er udført, og prøvetiden er udløbet, begår ny ligeartet kriminalitet, afhængig af blandt andet, hvor lang tid der er gået siden prøvetidens udløb, hvor grov den nye kri-

minalitet er, og gerningsmandens personlige forhold, efter omstændighederne vil kunne straffes med samfundstjeneste igen. Derimod vil en person, der efter at være idømt samfundstjeneste begår ny ligeartet kriminalitet og igen straffes med samfundstjeneste, næppe i tilfælde af ny ligeartet kriminalitet igen kunne idømmes samfundstjeneste, medmindre der foreligger særligt formildende omstændigheder, eller der er gået så lang tid, at de tidligere straffe ikke længere findes at burde tillægges betydning for straffastsættelsen for den nye kriminalitet.

5.3.2. De regionale statsadvokaters gennemgang af udvalgt retspraksis

De regionale statsadvokater har anført, at samfundstjeneste i overensstemmelse med det, der er anført i forarbejderne, som udgangspunkt anvendes ved førstegangsovertrædelser. Statsadvokaterne har samtidig oplyst, at der er en række domme, hvor der er anvendt samfundstjeneste, selvom den tiltalte tidligere er straffet for ligeartet kriminalitet. Det kendetegnende for disse domme er, at de er konkret begrundede. Der lægges ved afgørelsen blandt andet vægt på karakteren af den aktuelle sag og den tidligere dom, alderen på den tidligere dom, tiltaltes alder og personlige forhold.

RIGSADVOKATEN

SIDE 15

Det er samlet set statsadvokaternes vurdering, at der generelt ikke idømmes samfundstjeneste i gentagelsestilfælde i videre omfang end forudsat i forarbejderne.

Statsadvokaten i Viborg bemærker, at flere indberettede byretsdomme vedrører sager, hvor der er idømt samfundstjeneste for overtrædelse af færdselsloven, selvom den tiltalte tidligere var straffet med en betinget dom med vilkår om samfundstjeneste eller med ubetinget fængsel for ligeartet kriminalitet. Der er imidlertid ikke med lovændringen tiltænkt en øget anvendelse af samfundstjeneste i færdselsager (lovforslag nr. L 50 af 5. november 2014, de almindelige bemærkninger, pkt. 4.26.). Statsadvokaten i Viborg har anført, at statsadvokaten derfor vil være opmærksom på at anke relevante byretsdomme på dette område.

Som et eksempel på, at der ikke anvendes samfundstjeneste, når den tiltalte dømmes for vold i gentagelsestilfælde, kan nævnes en dom afsagt af Østre Landsret den 15. september 2015. Tiltalte blev fundet skyldig i – efter et skænderi med forurettede – i nattelivet i forening med flere ukendte gerningsmænd at have slået og sparket forurettede flere gange i hovedet og på kroppen, herunder mens forurettede lå ned. Tiltalte var i 2008 og i 2011 dømt i alt tre gange for vold efter straffelovens § 244. Byretten idømte tiltalte betinget fængsel i 3 måneder med vilkår om samfundstjeneste. Anklagemyndigheden ankede dommen med påstand om skærpelse. Landsretten ændrede byrettens dom og idømte tiltalte ubetinget fængsel i 3 måneder. Landsretten bemærkede i den forbindelse, at uanset tiltaltes gode personlige forhold fandtes det under hensyn til tiltaltes tidligere straffe for vold og karakteren af den nu begåede vold fornødent, at den idømte straf blev fuldbyrdet i sin helhed. Landsretten henviste samtidig til, at dette

resultat var i overensstemmelse med intentionerne bag lov nr. 152 af 18. februar 2015 om samfundstjeneste.

Som eksempel på en sag, hvor landsretten fandt, at ubetinget fængsel var påkrævet for grov vold i gentagelsestilfælde, kan nævnes Vestre Landsrets dom af 21. september 2015. Tiltalte blev fundet skyldig i på et diskotek at have sparket ud efter forurettede og givet denne et knytnæveslag i ansigt. Tiltalte havde herudover slået en anden forurettet i hovedet med en flaske, så flasken knustes. Tiltalte var flere gange tidligere dømt for vold – senest i 2004 og 2009. Landsretten idømte tiltalte ubetinget fængsel i 4 måneder og lagde vægt på karakteren af den udøvede vold – slag med flaske – og tiltaltes forstraffe.

RIGSADVOKATEN

SIDE 16

Som eksempel på en sag, hvor landsretten efter en konkret vurdering af sagens omstændigheder og den tiltaltes personlige forhold anvender samfundstjeneste i gentagelsestilfælde, kan nævnes en landsretsdom afsagt af Østre Landsret den 29. januar 2016. Tiltalte blev ved dommen fundet skyldig i bedrageri efter straffelovens § 279 og dokumentfalsk efter straffelovens § 171 ved i flere tilfælde at have forfalsket og efterfølgende benyttet falske service- og rengøringskontrakter og dermed formået ansatte i en virksomhed til at ekspandere, foretage nyansættelser, istandsættelser, leje af biler og lokaler, indkøb af udstyr med en forventning om betaling af rengøringsydelser for omkring 7.850.000 kr., hvilket bevirkede, at virksomheden led et tab, idet den forventede betaling byggede på falske dokumenter. Forholdene var begået i tiden op til november 2012. Tiltalte var tidligere – senest i 2011 – dømt flere gange for berigelseskriminalitet. Byretten udmålte en ubetinget fængselsstraf og lagde blandt andet vægt på, at forholdene, som havde været planlagt, havde stået på over længere tid, havde haft vidtrækkende konsekvenser og medført risiko for et betydeligt formuetab. Byretten lagde endvidere vægt på tiltaltes mange forstraffe for lignende forhold og herunder det hurtige recidiv. Landsretten ændrede straffen til betinget fængsel i 6 måneder med vilkår om samfundstjeneste. Landsretten udtalte, at selvom tiltalte tidligere var straffet for ligeartet kriminalitet og som udgangspunkt havde forskyldt en ubetinget fængselsstraf, fandtes det efter en samlet vurdering forsvarligt at gøre fængselsstraffen betinget med vilkår om udførelse samfundstjeneste. Landsretten lagde herved vægt på navnlig den tid, der var forløbet, siden de pådømte forhold blev begået, samt på den udvidede anvendelse af samfundstjeneste, der følger af lov nr. 152 af 18. februar 2015.

Som et andet eksempel kan nævnes en dom afsagt af Østre Landsrets den 7. april 2016. Tiltalte blev fundet skyldig i vold i gentagelsestilfælde efter straffelovens § 244, jf. § 247, stk. 1, ved at have slået forurettede i ansigtet med flad hånd og efterfølgende spyttet hende to gange i ansigtet. Tiltalte var 4 år tidligere straffet for vold mod samme forurettede. Landsretten idømte tiltalte betinget fængsel i 40 dage med vilkår om samfundstjeneste. Landsretten lagde ved strafudmålingen i skærpende retning vægt på, at tiltalte tidligere var straffet for vold mod den samme person, og at voldsforholdet skete

under overværelse af parternes mindreårige søn. Landsretten fandt dog, at straffen kunne gøres betinget med vilkår om samfundstjeneste grundet forholdets karakter sammenholdt med tiltaltes personlige og familiemæssige forhold.

Som endnu et eksempel på en sag, hvor tiltalte tidligere er straffet for vold, kan nævnes en Vestre Landsrets dom af 18. november 2015. Tiltalte blev ved dommen fundet skyldig i vold efter straffelovens § 245, stk. 1, jf. § 247, stk. 1, ved på et diskotek at have slået forurettede i panden med en glasfyrfadslysestage, ligesom han slog forurettede med en stol på skulderen. Forurettede fik en 3-4 cm lang flænge i panden. Tiltalte var tidligere blandt andet straffet for vold efter straffelovens § 244 og § 245. Landsretten idømte tiltalte betinget fængsel i 3 måneder med vilkår om samfundstjeneste. Landsretten lagde herved særlig vægt på, at forurettede dagen efter, voldsforholdet var begået, udøvede vold mod tiltalte som gengæld for volden. Landsretten lagde endvidere vægt på karakteren af volden sammenholdt med oplysninger om tiltaltes personlige forhold.

RIGSADVOKATEN

SIDE 17

5.3.3. Rigsadvokatens bemærkninger

Det er på baggrund af de regionale statsadvokaters udtalelser og de indberettede domme Rigsadvokatens vurdering, at samfundstjeneste i overensstemmelse med forarbejderne til lovændringen navnlig anvendes ved førstegangsovertrædelser. Der er samtidig – som forarbejderne også åbner op for – en række tilfælde, hvor der anvendes samfundstjeneste, selvom den tiltalte tidligere er straffet for ligeartet kriminalitet. I disse domme sker der en konkret afvejning af blandt andet karakteren af den aktuelle sag og den tidligere dom, alderen på den tidligere dom, tiltaltes alder og personlige forhold i øvrigt. Det bemærkes, at det også før lovændringen i 2015 var muligt at anvende samfundstjeneste, selvom den pågældende tidligere var straffet.

5.4. Kriminalitet, hvor udgangspunktet må antages at være ubetinget fængsel

5.4.1. Lovgrundlag

Det fremgår af forarbejderne, at kriminalitetens art som udgangspunkt ikke som sådan bør tillægges væsentlig betydning bortset fra i sager om røveri, voldtægt, grov vold, grove våbenlovsovertrædelser, grove narkotikaforbrydelser og vidnetrusler mv. (lovforslag nr. L 50 af 5. november 2014, de almindelige bemærkninger, pkt. 4.2.5.4.). Udgangspunktet ved disse kriminalitetstyper må også efter lovændringens ikrafttræden antages at være ubetinget fængsel, jf. Højesterets domme af 30. maj 2016 og 7. september 2016. Højesteret har i dommene anført, at opremsningen i forarbejderne til lov nr. 152 af 18. februar 2015 af lovovertrædelser, hvor kriminalitetens art fortsat vil have væsentligt selvstændig betydning for valget mellem samfundstjeneste og ubetinget fængsel, ikke kan anses for udtømmende. Der kan således forekomme andre former for kriminalitet end dem, der udtrykkeligt er nævnt i forarbejderne, hvor udgangspunktet fortsat vil være ubetinget fængselsstraf.

Det fremgår af betænkning nr. 1545/2014 om samfundstjeneste mv., at udgangspunktet forud for de nye regler om samfundstjeneste efter højesteretspraksis i sager om blandt andet overtrædelse af straffelovens § 119, stk. 1, og § 247, stk. 2, var ubetinget fængsel. Af justitsministerens besvarelse af spørgsmål nr. 17 vedrørende lovforslaget fremgår det, at der med lovforslaget ikke er lagt op til en udvidet anvendelse af samfundstjeneste i sager om vold og trusler om vold mod personer i offentlig tjeneste efter straffelovens § 119, stk. 1, og i sager om vold mod personer, der efter karakteren af deres arbejde er særligt udsatte for vold i medfør af straffelovens § 247, stk. 2. Det må derfor efter Rigsadvokatens opfattelse antages, at udgangspunktet ved overtrædelse af disse bestemmelser også efter lovændringen fra 2015 er ubetinget fængsel.

RIGSADVOKATEN

Af betænkning nr. 1545/2014 om samfundstjeneste mv. fremgår det, at overtrædelse af straffelovens § 158 om falsk forklaring og sager om kursmanipulation og insiderhandel (værdipapirlovens § 39) fortsat som udgangspunkt skal straffes med ubetinget fængsel.

SIDE 18

Rigsadvokaten har i afsnittet om samfundstjeneste i rigsadvokatmeddelelsen fastsat retningslinjer om anklagemyndighedens strafpåstande i disse sagstyper. Det fremgår heraf, at anklagemyndigheden som det helt klare udgangspunkt fortsat skal nedlægge påstand om ubetinget fængselsstraf i de ovennævnte sagstyper.

Rigsadvokaten har herudover fastsat retningslinjer i samme afsnit i rigsadvokatmeddelelsen for anklagemyndighedens strafpåstand i visse sager, hvor straffen efter retspraksis forud for den 1. maj 2015 som udgangspunkt var ubetinget fængsel, men som ikke er direkte omtalt i forarbejderne til lov nr. 152 af 18. februar 2015. Nærmere bestemt har Rigsadvokaten på baggrund af forarbejderne til de enkelte bestemmelser og kriminalitetens karakter fastsat retningslinjer om, at anklagemyndigheden som udgangspunkt indtil videre skal nedlægge påstand om ubetinget fængsel for falsk selvanmeldelse efter straffelovens § 164, stk. 3, fangeflugt efter straffelovens § 124, stk. 1, befrielse af en anholdt efter straffelovens § 124, stk. 2, og uretmæssig besiddelse af mobiltelefon i fængsler mv. efter straffelovens § 124, stk. 4.

Rigsadvokaten vil nedenfor redegøre nærmere for retspraksis for grov vold (afsnit 5.4.2.), voldtægt og andre seksualforbrydelser (afsnit 5.4.3.), vold og trusler om vold mod personer i offentlig tjeneste samt vold mod personer, der efter karakteren af deres arbejde er særligt udsatte for vold, jf. § 119 og § 247, stk. 2 (afsnit 5.4.4.), røveri (afsnit 5.4.5.), grove narkotikaforbrydelser (afsnit 5.4.6.), vidnetrusler (afsnit 5.4.7.) og falsk forklaring for retten (afsnit 5.4.8.).

5.4.2 Grov vold efter straffelovens § 245

5.4.2.1. Lovgrundlag

Efter straffelovens § 245, stk. 1, straffes den, som udøver et legemsangreb af særlig rå, brutal eller farlig karakter eller gør sig skyldig i mishandling, med fængsel indtil 6 år. Hvis legemsangrebet har medført betydelig skade på legeme eller helbred, skal dette betragtes som en særlig skærpende omstændighed.

Det fremgår af justitsministerens besvarelse af spørgsmål nr. 8 vedrørende lovforslaget, at der med lovforslaget samlet set alene lægges op til en mindre udvidelse af anvendelsen af samfundstjeneste i sager om simpel vold. Som simpel vold anses f.eks. i almindelighed i praksis knytnæveslag eller spark. Derimod vil eksempelvis knivstik eller slag med et tungt redskab i almindelighed i praksis blive henført under straffelovens § 245 om grov vold. Den foreslåede mindre udvidelse af anvendelsen af samfundstjeneste gælder alene i sager om simpel vold.

RIGSADVOKATEN

SIDE 19

Det fremgår af Rigsadvokatens retningslinjer om anklagemyndighedens strafpåstande (afsnittet om samfundstjeneste i rigsadvokatmeddelelsen), at anklagemyndigheden i sager om grov vold efter straffelovens § 245 som udgangspunkt skal nedlægge påstand om en ubetinget fængselsstraf. Det er dog samtidig anført, at der i retspraksis er eksempler på, at samfundstjeneste også er anvendt i sager om grov vold efter straffelovens § 245, stk. 1, hvis særlige grunde taler for det.

5.4.2.2. Statistiske oplysninger

Rigsadvokaten har indhentet data om strafferetlige afgørelser fra Danmarks Statistik via Justitsministeriets Forskningskontor om brugen af samfundstjeneste i sager om grov vold efter straffelovens § 245.

Det fremgår af tabel 3 nedenfor, at der i perioden fra 2011 til 2015 årligt er afsagt mellem 602 og 869 domme, hvor grov vold efter straffelovens § 245 har været hovedsigtelsen i sagen, og hvor der enten er idømt ubetinget fængsel, delvis betinget fængsel med vilkår om samfundstjeneste, betinget dom med vilkår om samfundstjeneste eller en ren betinget dom.

I perioden fra 2011 til 2015 er der årligt idømt mellem 55 og 100 betingede domme med vilkår om samfundstjeneste i sager om grov vold efter straffelovens § 245. I 2015 blev der afsagt 100 betingede domme med vilkår om samfundstjeneste.

Det fremgår endvidere, at der i samme periode er afsagt delvis betingede domme med vilkår om samfundstjeneste i sager om grov vold i mellem 4 og 14 domme. I 2015 blev der afsagt 14 delvis betingede domme med vilkår om samfundstjeneste. Tallene i parentes angiver, hvor stor en andel den pågældende sanktionstype udgør af summen

af betingede domme, betingede domme med vilkår om samfundstjeneste, delvis betingede domme med vilkår om samfundstjeneste og ubetingede domme.

Tabel 3 – Grov vold, jf. straffelovens § 245

	2011	2012	2013	2014	2015
Betinget dom	103 (12 pct.)	81 (10 pct.)	86 (11 pct.)	68 (11 pct.)	52 (9 pct.)
Betinget dom og samfundstjeneste	89 (10 pct.)	63 (7 pct.)	90 (11 pct.)	55 (9 pct.)	100 (17 pct.)
Delvis betinget dom og samfundstjeneste	13 (1 pct.)	11 (1 pct.)	5 (1 pct.)	4 (1 pct.)	14 (2 pct.)
Ubetinget dom	664 (76 pct.)	686 (82 pct.)	609 (77 pct.)	475 (79 pct.)	437 (72 pct.)
I alt	869	841	790	602	603

RIGSADVOKATEN

SIDE 20

Bemærkninger: Det bemærkes, at i de tilfælde, hvor en dom bliver anket, vil dommen blive registreret i det år, hvor byrettens dom er afsagt, hvis landsrettens afgørelse falder året efter. Domme opgøres efter hovedsigtelsen i sagen. Der kan således være domme, hvor der er idømt samfundstjeneste, men som ikke fremgår af statistikken for simpel vold, fordi forholdet om vold efter straffelovens § 245 ikke udgør hovedforholdet i sagen.

5.4.2.3. De regionale statsadvokaters gennemgang af udvalgt retspraksis

Det fremgår af de regionale statsadvokaters udtalelser, at der er flere byrets- og landsrettsdomme, hvor den tiltalte er idømt samfundstjeneste for grov vold efter straffelovens § 245.

Statsadvokaterne har i den forbindelse blandt andet anført, at det er vanskeligt at vurdere, om der er sket en udvidelse af anvendelsesområdet for samfundstjeneste i sager om grov vold efter straffelovens § 245. Der blev således også forud for lovændringen i 2015 i retspraksis efter en konkret vurdering anvendt samfundstjeneste. Statsadvokaten i København har som eksempel herpå henvist til Højesterets dom af 8. februar 2011 (gengivet i Ugeskrift for Retsvæsen 2011, s. 1322), hvor en tiltalt blev idømt betinget fængsel i 60 dage med vilkår om samfundstjeneste for at have kastet et glas i hovedet på en anden på et diskotek. Det skal dog samtidig nævnes, at tre politikredse i forbindelse med indberetningsordningen har anført, at der efter deres opfattelse er sket en øget anvendelse af samfundstjeneste i sager om overtrædelse af straffelovens § 245, stk. 1.

Statsadvokaten i København har dog samtidig anført, at i de domme, hvor samfundstjeneste anvendes, sker det efter en konkret vurdering af sagens særlige omstændigheder, f.eks. at der ikke er skader eller kun er begrænsede skader på forurettede, og/eller at der har været en særlig optakt til episoden.

Det fremgår endvidere af Statsadvokaten i Viborgs udtalelse, at der er anvendt samfundstjeneste ved forskellige former for grov vold som f.eks. slag med jernstang, brandmærke på forurettedes kind med cigaret, knivstik i armen og mishandling af datter gennem 10 år. Der er endvidere indberettet 10 byretsdomme, hvor slag i hovedet

med glas eller flaske i restaurationsmiljøet har udløst en betinget dom med vilkår om samfundstjeneste.

Som eksempel på en sag, hvor landsretten fandt, at ubetinget fængsel var påkrævet, kan nævnes en landsretsdom afsagt af Østre Landsret den 2. februar 2016. Tiltalte (23 år) blev ved dommen fundet skyldig i vold efter straffelovens §§ 244 og 245 over for to ansatte, idet han blandt andet ved flere episoder hældte bremsevæske ned af ryggen på F1 og antændte væsken, dryppede sekundlim og fælgrens ned af nakken på F1, sprøjtede vinduesrens i F1s øjne, slog F1 i skridtet, tog kvælertag på F1 og satte et varmt jernrør mod huden med et brandmærke på armen til følge. Tiltalte sprøjtede herudover bremsereis på F2, mens F2 svejsede, så hans tøj antændtes, påkørte F2s underben med en bil og stak ud med kniv, så F2 fik en flænge i fingeren. Byretten idømte tiltalte betinget fængsel i 5 måneder med vilkår om samfundstjeneste. Byretten lagde ved afgørelsen blandt andet vægt på, at tiltalte ikke tidligere var straffet samt på hans forholdsvis unge alder og gode personlige forhold. Anklagemyndigheden ankede dommen med påstand om skærpeelse, herunder at tiltalte blev idømt en ubetinget fængselsstraf. Landsretten ændrede dommen til ubetinget fængsel i 5 måneder og udtalte i den forbindelse, at uanset oplysningerne om tiltaltes gode personlige forhold fandtes der ikke grundlag for at gøre straffen betinget, heller ikke med vilkår om samfundstjeneste. Landsretten lagde herved vægt på karakteren og omfanget af den udøvede vold begået i flere tilfælde af en arbejdsgiver over for to forskellige ansatte.

RIGSAADVOKATEN

SIDE 21

Som eksempel på en sag, hvor der blev idømt en kombinationsdom med vilkår om samfundstjeneste, kan nævnes en landsretsdom afsagt af Vestre Landsret den 25. januar 2016. Tiltalte blev ved dommen fundet skyldig i forsætlig påkørsel af den ene forurettede, der blev kastet frem på kørebanen, hvorefter tiltalte steg ud af bilen og slog og sparkede forurettede på kroppen. Tiltalte blev herudover fundet skyldig i umiddelbart herefter at have slået en anden forurettede (tiltaltes fraseparerede kone) omkuld ved slag på kroppen og efterfølgende have tildelt hende en skalle, så hun fik tandskader. Den sidste del af volden blev henført til straffelovens § 244. Tiltalte blev idømt fængsel i 5 måneder, hvoraf 50 dage blev gjort ubetinget. Den resterende del af straffen blev gjort betinget med vilkår om samfundstjeneste. Landsretten lagde ved strafudmålingen blandt andet vægt på, at karakteren af forholdene gjorde det påkrævet, at en del af straffen var ubetinget, men at oplysninger om tiltaltes personlige forhold gjorde det forsvarligt at gøre en del af straffen betinget med vilkår om samfundstjeneste.

Som eksempel på en dom, hvor der er anvendt samfundstjeneste, kan nævnes Østre Landsrets dom af 30. juni 2015. Tiltalte blev fundet skyldig i forsøg på overtrædelse af straffelovens § 245, stk. 1, ved at have stukket ud efter forurettede flere gange med en køkkenkniv. Tiltalte blev idømt betinget fængsel i 60 dage med vilkår om samfundstjeneste for forholdet. Landsretten bemærkede i forbindelse med strafudmålingen, at straffen undtagelsesvist kunne gøres betinget under henvisning til byrettens begrun-

delse. Det fremgår af byrettens begrundelse, at der alene var tale om forsøg, at der ikke var nogen, der havde pådraget sig skader, at tiltalte ikke tidligere var straffet, og at tiltalte i øvrigt havde gode personlige forhold.

5.4.2.4. Rigsadvokatens bemærkninger

Det er Rigsadvokatens vurdering, at sager om grov vold efter straffelovens § 245 som udgangspunkt straffes med ubetinget fængsel, hvilket også som det klare udgangspunkt vil være anklagemyndighedens strafpåstand.

Som det fremgår af de statistiske oplysninger og statsadvokaternes udtalelser med bilag, er der både før og efter lovændringen i 2015 anvendt samfundstjeneste i sager om grov vold. Det skal i den forbindelse bemærkes, at sager om grov vold efter straffelovens § 245 er af meget forskellig karakter spændende fra f.eks. forsøg på at ramme en person med en flaske på et diskotek til vold i form af knivstik eller mange slag og spark på en person, der ligger ned. Derudover kan der være stor forskel på den situation, hvor forholdet begås, herunder om der f.eks. i restaurationsmiljøet har været forudgående uoverensstemmelser mellem de involverede.

RIGSADVOKATEN

SIDE 22

I de eksempler fra retspraksis, hvor der er anvendt samfundstjeneste, sker det efter Rigsadvokatens opfattelse efter en konkret vurdering af sagens omstændigheder, hvor der blandt andet lægges på, om der alene er begrænsede skader ved volden, den særlige optakt til volden, og/eller den tiltaltes personlige forhold, herunder forstraffe.

I lyset af statsadvokaternes udtalelser og de statistiske oplysninger for 2015 er der imidlertid efter Rigsadvokatens opfattelse anledning til fortsat at være særlig opmærksom på anvendelsen af samfundstjeneste i sager om grov vold. Blandt andet de statistiske oplysninger kunne umiddelbart tyde på, at der er sket en øget anvendelse af samfundstjeneste i sager om grov vold. Det er dog efter Rigsadvokatens opfattelse ikke på nuværende tidspunkt og på det foreliggende grundlag muligt at udtale sig nærmere herom. Rigsadvokaten har derfor bestemt, at politikredsene det næste år skal forelægge alle sager om grov vold, hvor der anvendes samfundstjeneste, for den regionale statsadvokat med henblik på at drøfte ankespørgsmålet. Rigsadvokaten har samtidig anmodet de regionale statsadvokater om at følge brugen af samfundstjeneste i disse sager.

5.4.3. Voldtægt og andre seksualforbrydelser

5.4.3.1. Lovgrundlag

Straffelovens kapitel 24 indeholder bestemmelserne om seksualforbrydelser. Kapitlet indeholder en række forskellige lovovertrædelser og omfatter blandt andet voldtægt efter straffelovens § 216, samleje med et barn under 15 år efter straffelovens § 222, blufærdighedskrænkelser efter straffelovens § 232 samt besiddelse og videreoverdragelse af børnepornografi efter straffelovens § 235.

Rigsadvokaten har i afsnittet om samfundstjeneste i rigsadvokatmeddelelsen fastsat retningslinjer om anklagemyndighedens strafpåstande i sager om voldtægt. Det fremgår heraf, at anklagemyndigheden som det helt klare udgangspunkt skal nedlægge påstand om ubetinget fængselsstraf i sådanne sager.

Rigsadvokaten har endvidere i afsnittet om seksualforbrydelser i rigsadvokatmeddelelsen fastsat retningslinjer om anklagemyndighedens strafpåstande i sager om besiddelse og udbredelse af børnepornografi, blandt andet i lyset af Højesterets dom af 7. september 2016. Der henvises i øvrigt til afsnit 5.4.3.4.

RIGSADVOKATEN

SIDE 23

5.4.3.2. Statistiske oplysninger

Rigsadvokaten har indhentet data om strafferetlige afgørelser fra Danmarks Statistik via Justitsministeriets Forskningskontor om brugen af samfundstjeneste i sager om seksualforbrydelser. Det bemærkes i den forbindelse, at seksualforbrydelser spænder over et bredt felt af kriminalitetstyper fra de groveste tilfælde af voldtægt til mindre alvorlige tilfælde af blufærdighedskrænkelser.

Det fremgår af tabel 4 nedenfor, at der i perioden fra 2011 til 2015 årligt er afsagt mellem 320 og 421 domme, hvor et forhold om overtrædelse af bestemmelserne i kapitel 24 i straffeloven eller om overtrædelse af straffelovens § 210 (incest) har været hovedsigtelsen i sagen, og hvor der enten er idømt ubetinget fængsel, delvis betinget fængsel med vilkår om samfundstjeneste, betinget dom med vilkår om samfundstjeneste eller betinget dom.

I perioden fra 2011 til 2015 er der årligt idømt mellem 55 og 100 betingede domme med vilkår om samfundstjeneste i sager om seksualforbrydelser. I 2015 blev der afsagt 100 betingede domme med vilkår om samfundstjeneste. Tallene i parentes angiver, hvor stor en andel den pågældende sanktionstype udgør af summen af betingede domme, betingede domme med vilkår om samfundstjeneste, delvis betingede domme med vilkår om samfundstjeneste og ubetingede domme.

Tabel 4 – Seksualforbrydelser

	2011	2012	2013	2014	2015
Betinget dom	149 (37 pct.)	153 (36 pct.)	145 (38 pct.)	103 (32 pct.)	126 (36 pct.)
Betinget dom og samfundstjeneste	29 (7 pct.)	30 (7 pct.)	22 (6 pct.)	33 (10 pct.)	42 (12 pct.)
Delvis betinget dom og samfundstjeneste	3 (1 pct.)	1 (0 pct.)	2 (1 pct.)	2 (1 pct.)	4 (1 pct.)
Ubetinget dom	226 (56 pct.)	237 (56 pct.)	212 (56 pct.)	182 (57 pct.)	179 (51 pct.)
I alt	407	421	381	320	351

Bemærkninger: Det bemærkes, at i de tilfælde, hvor en dom bliver anket, vil dommen blive registreret i det år, hvor byrettens dom er afsagt, hvis landsrettens afgørelse falder året efter. Domme opgøres efter

hovedsigtelsen i sagen. Der kan således være domme, hvor der er idømt samfundstjeneste, men som ikke fremgår af statistikken, fordi forholdet vedrørende seksualforbrydelser ikke udgør hovedforholdet i sagen.

Det fremgår af tabel 5 nedenfor, at der i perioden fra 2011 til 2015 er afsagt i alt 3 betingede domme med vilkår om samfundstjeneste i sager om voldtægt efter straffelovens § 216, stk. 1, om tilsnigelse til samleje med en person, gerningsmanden tror er en anden, jf. straffelovens § 221, og om andet seksuelt forhold end samleje i sådanne tilfælde, jf. § 225, jf. § 216, stk. 1, eller § 221. Det bemærkes, at data fra Danmarks Statistik ikke indeholder oplysninger om voldtægt efter straffelovens § 216, stk. 1, nr. 2, hvor der er tale om samleje med en person, der befinder sig i en tilstand eller situation, i hvilken den pågældende er ude af stand til at modsætte sig handlingen.

RIGSADVOKATEN

SIDE 24

Tabel 5 – Voldtægt mv.

	2011	2012	2013	2014	2015
Betinget dom	1 (2 pct.)	0 (0 pct.)	2 (4 pct.)	0 (0 pct.)	4 (8 pct.)
Betinget dom og samfundstjeneste	0 (0 pct.)	0 (0 pct.)	1 (2 pct.)	2 (5 pct.)	0 (0 pct.)
Delvis betinget dom og samfundstjeneste	0 (0 pct.)	0 (0 pct.)	0 (0 pct.)	0 (0 pct.)	0 (0 pct.)
Ubetinget dom	46 (98 pct.)	52 (100 pct.)	43 (93 pct.)	35 (95 pct.)	48 (92 pct.)
I alt	47	52	46	37	52

Bemærkninger: Det bemærkes, at i de tilfælde, hvor en dom bliver anket, vil dommen blive registreret i det år, hvor byrettens dom er afsagt, hvis landsrettens afgørelse falder året efter. Domme opgøres efter hovedsigtelsen i sagen. Der kan således være domme, hvor der er idømt samfundstjeneste, men som ikke fremgår af statistikken, fordi forholdet vedrørende voldtægt mv. ikke udgør hovedforholdet i sagen.

Det fremgår af tabel 6 nedenfor, at der i perioden fra 2011 til 2015 er afsagt i alt 13 helt eller delvist betingede domme med vilkår om samfundstjeneste i sager om samleje med et barn under 12 år efter straffelovens § 216, stk. 2, samt andet seksuelt forhold end samleje med et barn under 12 år efter straffelovens § 216, stk. 2, jf. § 225, hvoraf de 5 domme er afsagt i 2015. Det bemærkes, at samleje med et barn under 12 år begået før 1. juli 2013, hvor straffelovens kapitel 24 blev ændret, er omfattet af den dagældende § 222, stk. 2. I perioden til 1. juli 2013 dækker data dermed ikke straffelovens § 216, stk. 2, men straffelovens § 222, stk. 2.

Tabel 6 – Samleje med et barn under 12 år mv.

	2011	2012	2013	2014	2015
Betinget dom	15 (27 pct.)	8 (17 pct.)	13 (25 pct.)	7 (16 pct.)	3 (7 pct.)
Betinget dom og samfundstjeneste	0 (0 pct.)	2 (4 pct.)	1 (2 pct.)	3 (7 pct.)	5 (12 pct.)
Delvis betinget dom og samfundstjeneste	1 (2 pct.)	0 (0 pct.)	0 (0 pct.)	0 (0 pct.)	1 (2 pct.)
Ubetinget dom	39 (71 pct.)	38 (79 pct.)	39 (74 pct.)	34 (77 pct.)	34 (79 pct.)
I alt	55	48	53	44	43

Bemærkninger: Det bemærkes, at i de tilfælde, hvor en dom bliver anket, vil dommen blive registreret i det år, hvor byrettens dom er afsagt, hvis landsrettens afgørelse falder året efter. Domme opgøres efter hovedsigtelsen i sagen. Der kan således være domme, hvor der er idømt samfundstjeneste, men som ikke

fremgår af statistikken, fordi forholdet vedrørende seksualforbrydelser mod et barn under 12 år ikke udgør hovedforholdet i sagen.

Det fremgår af tabel 7 nedenfor, at der i perioden fra 2011 til 2015 årligt er afsagt mellem 9 og 23 betingede domme med vilkår om samfundstjeneste i sager om blufærdighedskrænkelse efter straffelovens § 232. I 2015 blev der afsagt 23 betingede domme med vilkår om samfundstjeneste.

Tabel 7 – Blufærdighedskrænkelse efter straffelovens § 232

	2011	2012	2013	2014	2015
Betinget dom	61 (53 pct.)	54 (48 pct.)	65 (56 pct.)	62 (59 pct.)	77 (59 pct.)
Betinget dom og samfundstjeneste	15 (13 pct.)	11 (10 pct.)	9 (8 pct.)	10 (10 pct.)	23 (18 pct.)
Delvis betinget dom og samfundstjeneste	0 (0 pct.)	0 (0 pct.)	1 (1 pct.)	1 (1 pct.)	0 (0 pct.)
Ubetinget dom	40 (34 pct.)	48 (42 pct.)	41 (35 pct.)	32 (30 pct.)	30 (23 pct.)
I alt	116	113	116	105	130

RIGSADVOKATEN

SIDE 25

Bemærkninger: Det bemærkes, at i de tilfælde, hvor en dom bliver anket, vil dommen blive registreret i det år, hvor byrettens dom er afsagt, hvis landsrettens afgørelse falder året efter. Domme opgøres efter hovedsigtelsen i sagen. Der kan således være domme, hvor der er idømt samfundstjeneste, men som ikke fremgår af statistikken, fordi forholdet vedrørende blufærdighedskrænkelse ikke udgør hovedforholdet i sagen.

5.4.3.3. De regionale statsadvokaters gennemgang af udvalgt retspraksis

Statsadvokaten i Viborg har generelt oplyst, at domstolene er tilbageholdende med at anvende samfundstjeneste som alternativ til ubetinget fængsel i sager om seksuelle overgreb, og at eventuel anvendelse af samfundstjeneste i disse sager er konkret begrundet med henvisning til den enkelte sags nærmere omstændigheder.

Statsadvokaten i København har tilsvarende anført, at der er afsagt enkelte byretsdomme, hvor der er idømt samfundstjeneste i sager om seksuelle overgreb, og at disse sager hovedsageligt omhandler blufærdighedskrænkelse og sager af relativt mindre alvorlig karakter. Det er statsadvokatens vurdering, at der ikke generelt set er sket en udvidelse af anvendelsesområdet for samfundstjeneste i sager om seksuelle overgreb.

Voldtægt efter straffelovens § 216

Efter straffelovens § 216, stk. 1, straffes for voldtægt med fængsel indtil 8 år den, der tiltvinger sig samleje ved vold eller trussel om vold (nr. 1), eller ved anden ulovlig tvang, jf. § 260, eller med en person, der befinder sig i en tilstand eller situation, i hvilken den pågældende er ude af stand til at modsætte sig handlingen (nr. 2). Herudover straffes for voldtægt med fængsel indtil 12 år den, der har samleje med et barn under 12 år, jf. § 216, stk. 2.

I statsadvokaternes udtalelser med bilag er der 4 landsretsafgørelser, som statsadvokaterne har fundet relevante at inddrage i forhold til spørgsmålet om anvendelse af samfundstjeneste i voldtægtssager.

I 2 af disse sager har landsretten undtagelsesvist fundet grundlag for at anvende samfundstjeneste. I de 2 andre sager er der udmålt en ubetinget straf. Afgørelserne er refereret nedenfor.

Ved Østre Landsrets dom af 28. september 2015 blev tiltalte fundet skyldig i overtrædelse af straffelovens § 216, stk. 1, nr. 2, ved at have skaffet sig samleje med forurettede, der på grund af dyb søvn var ude af stand til at modsætte sig handlingen. Tiltalte og forurettede, som tidligere havde været kærestere, havde lagt sig til at sove sammen på en sofa. Forurettede havde sagt til tiltalte, at han ikke måtte røre hende. Byretten idømte – før lov nr. 152 af 18. februar 2015 var trådt i kraft – den tiltalte ubetinget fængsel i 6 måneder. Ved landsrettens dom blev tiltalte idømt ubetinget fængsel i 4 måneder. Landsretten henviste ved straffastsættelsen til lov nr. 152 af 18. februar 2015 og til, at det fremgår af bemærkningerne til lovforslaget, at udvidelsen af anvendelsesområdet for brug af samfundstjeneste som udgangspunkt ikke omfatter voldtægt. Landsretten bemærkede endvidere, at efter kriminalitetens art var der herefter ikke grundlag for at gøre straffen helt eller delvist betinget, heller ikke med vilkår om samfundstjeneste.

RIGSADVOKATEN

SIDE 26

Den anden dom er en Vestre Landsrets dom afsagt den 21. oktober 2015. Tiltalte var ved byrettens dom idømt ubetinget fængsel i 10 måneder for overtrædelse af straffelovens § 210, stk. 3, jf. stk. 1, og § 216, stk. 2, jf. § 225 ved 8-10 gange at have befølt og onaneret forurettedes lem (tiltaltes 8-årige søn). Tiltalte blev herudover dømt for at have besiddet børnepornografi, jf. straffelovens § 235, stk. 2. Landsretten fandt, at strafudmålingen var passende og fandt ikke grundlag for at gøre straffen betinget. Landsretten bemærkede, at lov nr. 152 af 18. februar 2015 ikke kunne føre til et andet resultat.

Ved Østre Landsrets dom af 30. marts 2016 blev tiltalte, som var ejendomsfunktionær i den ejendom, hvor forurettede boede, fundet skyldig i overtrædelse af straffelovens § 216, stk. 1, nr. 2, jf. § 225. Tiltalte havde låst sig ind i forurettedes lejlighed med viden om, at hun befandt sig i en hjælpeløs tilstand, hvorefter han befølte hende på brysterne og stak to fingre op i hendes skede og kørte fingrene frem og tilbage. Byretten frifandt tiltalte for forud herfor at have begået blufærdighedskrænkelser efter straffelovens § 232 samt for vidnetrusler mod forurettede, jf. straffelovens § 123. Byretten havde – før lov nr. 152 af 18. februar 2015 trådte i kraft – idømt tiltalte ubetinget fængsel i 5 måneder. Byretten fandt efter forholdets karakter og oplysningerne om tiltaltes personlige forhold ikke grundlag for at gøre dommen betinget. Landsretten fandt tiltalte skyldig i alle forhold bortset fra ulovlig indtrængen efter straffelovens § 264. Landsretten idøm-

te tiltalte betinget fængsel i 5 måneder med vilkår om samfundstjeneste. Landsretten udtalte, at uanset kriminalitetens art fandtes det efter tiltaltes særlige og gode personlige forhold forsvarligt undtagelsesvist at gøre straffen betinget med vilkår om samfundstjeneste.

Den sidste sag er en landsretsdom afsagt af Vestre Landsret den 2. februar 2016. Ved dommen blev tiltalte (15-17 år i gerningsperioden) fundet skyldig i overtrædelse af straffelovens § 216, stk. 2, jf. § 225 og § 232, ved i en periode på mere end 2 år at have befølt forurettede (6 til 8 år) i skridtet under tøj, i flere tilfælde at have slikket forurettede i skridtet, på brysterne, på ballerne og ved anus og én gang at have ført en finger op i forurettedes endetarm. Landsretten idømte tiltalte betinget fængsel i 6 måneder med vilkår om samfundstjeneste. Landsretten lagde ved dommen vægt på, at tiltalte ikke tidligere var straffet, på overgrebenes karakter og på oplysningerne om de omstændigheder, hvorunder overgrebene havde fundet sted. Landsretten henviste endvidere til byrettens begrundelse, hvoraf fremgik, at der var lagt vægt på overgrebenes karakter og antal, forurettedes alder og på, at overgrebene havde fundet sted over flere år. Byretten havde endvidere anført, at straffen rent undtagelsesvist kunne gøres betinget grundet tiltaltes unge alder, da overgrebene fandt sted, og tiltaltes personlige forhold.

RIGSADVOKATEN

SIDE 27

Ud over de 4 refererede domme har politikredsene indberettet yderligere 3 byretsdomme, hvor der er anvendt samfundstjeneste. Den ene af disse sager omhandler voldtægt og anden kønslig omgang end samleje efter straffelovens § 216, stk. 1, nr. 2, og § 225, jf. § 216, stk. 1, nr. 2. Tiltalte blev ved dommen fundet skyldig i – i et telt på en festival – at have skaffet sig samleje og stukket flere fingre op i forurettedes skede, selvom forurettede grundet indtagelse af hash, alkohol og træthed ikke var i stand til at modsætte sig handlingen. De øvrige sager omhandler andet seksuelt forhold end samleje med et barn under 12 år efter straffelovens § 225, jf. § 216, stk. 2, hvor der for henholdsvis en fars og en adoptivfars andet seksuelle forhold end samleje med et barn under 12 år blev idømt betinget fængsel med vilkår om samfundstjeneste.

Herudover er Rigsadvokaten bekendt med yderligere en dom, hvor der er anvendt samfundstjeneste ved overtrædelse af straffelovens § 216, stk. 1, nr. 2, jf. § 222, stk. 1, jf. § 21. Ved Vestre Landsrets dom af 26. maj 2015 blev tiltalte (18 år) fundet skyldig i at have forsøgt at skaffe sig samleje med en 14-årig pige, der ved en fest var faldet i søvn og befandt sig i en tilstand, hvor hun ikke kunne modsætte sig handlingen. Landsretten fandt det undtagelsesvist forsvarligt at idømme betinget fængsel i 5 måneder med vilkår om samfundstjeneste og lagde herved blandt andet vægt på forholdets karakter og oplysninger i øvrigt, herunder om tiltaltes alder.

Rigsadvokaten er ikke bekendt med domme om voldtægt efter straffelovens § 216, stk. 1, nr. 1 (vold eller trussel om vold), hvor der er anvendt samfundstjeneste.

Samleje med et barn under 15 år efter straffelovens § 222

Efter straffelovens § 222, stk. 1, straffes den, som har samleje med et barn under 15 år, med fængsel indtil 8 år, medmindre forholdet er omfattet af straffelovens § 216, stk. 2. Ved fastsættelse af straffen efter stk. 1 skal det indgå som en skærpende omstændighed, at gerningsmanden har skaffet sig samlejet ved udnyttelse af sin fysiske eller psykiske overlegenhed, jf. § 222, stk. 3. Hvis gerningsmanden har skaffet sig samlejet ved udnyttelse af sin fysiske eller psykiske overlegenhed ved brug af tvang eller fremsættelse af trusler, kan straffen efter stk. 2 stige til fængsel indtil 12 år.

RIGSADVOKATEN

Statsadvokaternes udtalelser indeholder ikke landsretsafgørelser om overtrædelse af straffelovens § 222, hvor der er anvendt samfundstjeneste.

SIDE 28

Af statsadvokaternes udtalelser med bilag fremgår 2 byretsdomme om overtrædelse af straffelovens § 222, hvor der er anvendt samfundstjeneste. I den ene sag var der tale om, at tiltalte (15 år) og forurettede havde haft et frivilligt seksuelt forhold i perioden op mod, at forurettede blev 14 år. I den anden sag lagde retten vægt på, at tiltalte fremtrådte med personlig skrøbelighed og betydelig umodenhed, at der var en begrænset aldersforskel mellem tiltalte og forurettede, samt at forholdet havde en vis gensidig karakter.

Blufærdighedskrænkelser efter straffelovens § 232

Efter straffelovens § 232 straffes den, som ved uanstændigt forhold krænker blufærdigheden, med bøde eller fængsel indtil 2 år, eller hvis forholdet er begået over for et barn under 15 år, med bøde eller fængsel indtil 4 år.

Udtalelsen fra Statsadvokaten i Viborg nævner 1 landsretsafgørelse om blufærdighedskrænkelser, hvor der er anvendt samfundstjeneste. Derudover er der indberettet flere byretsdomme fra politikredsene, hvor der er anvendt samfundstjeneste. Statsadvokaten i Viborg har anført, at det er kendetegnende for sagerne, at der er tale om mindre alvorlige forhold.

Som et eksempel på, at der anvendes samfundstjeneste i sager om blufærdighedskrænkelser, kan nævnes en dom afsagt af Østre Landsret den 17. marts 2016. Tiltalte, der var fodboldtræner for forurettede (13 år), blev fundet skyldig i ikke under 20 tilfælde at have kysset forurettede, befølt hende på brysterne inden for tøjet, befølt hendes balder mv. Det blev af retten lagt til grund, at forurettede havde givet samtykke til det forhold, parterne havde. Landsretten fastsatte straffen til fængsel i 40 dage med vilkår om samfundstjeneste. Landsretten lagde herved vægt på en samlet vurdering af sagens omstændigheder, herunder forholdenes karakter, tiltaltes gode personlige forhold og at der skete retlighedsfrakendelse.

Besiddelse og udbredelse af børnepornografi efter straffelovens § 235

Efter straffelovens § 235, stk. 1, straffes den, som udbreder pornografiske fotografier eller film mv. af personer under 18 år, med bøde eller fængsel indtil 2 år eller under særligt skærpende omstændigheder med fængsel indtil 6 år. Efter straffelovens § 235, stk. 2, straffes den, som besidder eller mod vederlag eller gennem internettet eller et lignende system til spredning af information gør sig bekendt med pornografiske fotografier eller film mv. af personer under 18 år, med bøde eller fængsel indtil 1 år.

Af statsadvokaternes udtalelser med bilag fremgår 4 landsretsdomme om besiddelse og/eller udbredelse af børnepornografisk materiale. Én af disse domme vedrører alene besiddelse af børnepornografisk materiale efter straffelovens § 235, stk. 2, og i denne dom blev den tiltalte idømt en betinget dom med vilkår om samfundstjeneste. I de øvrige domme, som vedrører både besiddelse og udbredelse af børnepornografisk materiale, blev de tiltalte idømt ubetinget fængsel.

RIGSADVOKATEN

SIDE 29

Højesteret har ved dom af 7. september 2016 taget stilling til spørgsmålet om anvendelse af samfundstjeneste i en sag om besiddelse og udbredelse af børnepornografisk materiale, jf. straffelovens § 235, stk. 1 og 2. Tiltalte var blandt andet fundet skyldig i besiddelse af 10 billeder, der indeholdt fremstillinger af særligt grove seksuelle forhold, herunder seksuel aktivitet med meget små børn. Tiltalte havde derudover blandt andet været i besiddelse af 23 billeder og 5 filmsekvenser med gengivelser af børn, der indgik i seksuel aktivitet. Herudover havde tiltalte udbredt 29 filer med børnepornografisk materiale. I forbindelse med udbredelsen af disse filer havde tiltalte chatkorrespondance med personer, som han delte filer med og modtog filer fra, og i den forbindelse efterspurgt han blandt andet materiale om små børn, der blev udsat for ekstrem/hård seksuel behandling.

Højesteret anførte, at sager om besiddelse og udbredelse af børnepornografisk materiale efter straffelovens § 235, stk. 1 og 2, omfatter forhold af meget forskellig karakter og grovhed. Nogle sager vil derfor skulle afgøres med en ubetinget dom, i andre sager kan straffen gøres helt eller delvist betinget med vilkår om samfundstjeneste, og i atter andre sager kan straffen gøres betinget uden vilkår om samfundstjeneste. Ved valget mellem de tre sanktionsformer må der tages hensyn til de konkrete omstændigheder, herunder antallet af børnepornografiske fremstillinger, grovheden af det børnepornografiske indhold, og om der alene er tale om besiddelse eller også om udbredelse, og i givet fald omfanget heraf. Der må endvidere tages hensyn til tiltaltens personlige forhold. Højesteret fandt efter en konkret vurdering ikke grundlag for at gøre straffen betinget med vilkår om samfundstjeneste i den konkrete sag.

Incest efter straffelovens § 210

Højesteret har ved dom af 17. september 2015, gengivet i Ugeskrift for Retsvæsen 2016, s. 183, behandlet en sag, hvor tiltalte ved landsrettens dom var idømt fængsel i

10 måneder, heraf betinget fængsel i 7 måneder med vilkår om samfundstjeneste, for overtrædelse af straffelovens § 210, stk. 1, jf. § 21, og § 210, stk. 3, jf. stk. 1. Tiltalte var fundet skyldig i at have stukket en finger op i sin 16-årige datters kønsdel, forsøgt at indføre sit lem i kønsdelen samt slikket pigen i skridtet. Tiltalte var ikke tidligere straffet af betydning for sagen. Østre Landsret tiltrådte, at straffen undtagelsesvist blev gjort delvist betinget med vilkår om samfundstjeneste. For Højesteret angik sagen navnlig spørgsmålet om forsvarerens inhabilitet. Anklagemyndigheden havde af processuelle grunde påstået landsrettens dom stadfæstet. Det fremgår af Højesterets bemærkninger til sanktionsspørgsmålet, at der ikke var grundlag for at nedsætte straffen, herunder idømme en rent betinget dom med vilkår om samfundstjeneste.

RIGSADVOKATEN

SIDE 30

5.4.3.4. Rigsadvokatens bemærkninger

Seksualforbrydelser efter straffelovens kapitel 24 dækker over en række forskellige kriminalitetstyper spændende fra voldtægt til mindre blufærdighedskrænkelser.

Det er på baggrund af statsadvokaternes udtalelser og de indberettede domme Rigsadvokatens vurdering, at domstolene generelt er tilbageholdende med at anvende samfundstjeneste som alternativ til ubetinget fængsel i sager om seksualforbrydelser.

Det er endvidere Rigsadvokatens opfattelse, at det helt klare udgangspunkt i voldtægtssager er ubetinget fængsel. I de meget få voldtægtssager, hvor Rigsadvokaten er bekendt med, at der er anvendt samfundstjeneste, er der tale om voldtægt efter straffelovens § 216, stk. 1, nr. 2, hvor tiltalte har udnyttet den forurettedes tilstand til at skaffe sig samleje - som oftest i form af andet seksuelt forhold end samleje efter straffelovens § 225. Rigsadvokaten er ikke umiddelbart bekendt med, at der er anvendt samfundstjeneste i sager om voldtægt ved vold eller trussel om vold, jf. § 216, stk. 1, nr. 1.

I sager med et barn under 12 år efter straffelovens § 216, stk. 2, er Rigsadvokaten alene bekendt med, at der er anvendt samfundstjeneste i få sager, hvor der er tale om andet seksuelt forhold end samleje. Samfundstjeneste er i disse sager anvendt efter en helt konkret vurdering af sagens omstændigheder og den tiltaltes personlige forhold.

Det skal i den forbindelse bemærkes, at der også før lovændringen i 2015 var ganske få eksempler på, at der efter en konkret vurdering blev anvendt samfundstjeneste i sager om seksualforbrydelser af den nævnte karakter.

I de tilfælde, hvor der anvendes samfundstjeneste i sager om overtrædelse af straffelovens § 222 om samleje med et barn under 15 år, er der enten tale om andet seksuelt forhold end samleje, hvor der foretages en helt konkret vurdering af forholdets karakter, og hvor den tiltalte har gode personlige forhold, eller tale om situationer, hvor aldersforskellen mellem tiltalte og forurettede ikke er stor, ligesom der har været en vis grad af gensidighed i forholdet.

For så vidt angår blufærdighedskrænkelser skal Rigsadvokaten bemærke, at disse sager er af meget forskellig karakter og grovhed. Der ses således i retspraksis både eksempler på, at domstolene idømmer ubetingede domme, betingede domme med vilkår om samfundstjeneste og rent betingede domme. Dette var også tilfældet før ikrafttræden af lov nr. 152 af 18. februar 2015.

Endelig skal Rigsadvokaten for så vidt angår besiddelse og udbredelse af børnepornografisk materiale bemærke, at Højesteret ved dom af 7. september 2016 har taget stilling til anvendelsen af samfundstjeneste i sådanne sager. Højesteret anførte ved dommen, at sager om besiddelse og udbredelse af børnepornografisk materiale efter straffelovens § 235, stk. 1 og 2, omfatter forhold af meget forskellig karakter og grovhed. Nogle sager vil derfor skulle afgøres med en ubetinget dom, i andre sager kan straffen gøres helt eller delvist betinget med vilkår om samfundstjeneste, og i atter andre sager kan straffen gøres betinget uden vilkår om samfundstjeneste. Højesteret slog ved dommen fast, at en ustraffet persons besiddelse og udbredelse af børnepornografisk materiale skulle straffes med ubetinget fængsel i en situation, hvor der alene var tale om udbredelse af 29 filer, hvor et forholdsvis mindre antal fremstillinger var af særligt grove seksuelle forhold, herunder seksuel aktivitet med meget små børn (kategori 3), og hvor udbredelsen alene skete til 3 personer.

RIGSADVOKATEN

SIDE 31

Anklagemyndighedens strafpåstand vil i sager om udbredelse af børnepornografisk materiale i førstegangstilfælde som udgangspunkt være en ubetinget fængselsstraf, når de konkrete omstændigheder i sagen, herunder karakteren og grovheden af det børnepornografiske materiale og udbredelsens og besiddelsens omfang, i det væsentligste kan sidestilles med eller er grovere end omstændighederne i Højesterets dom af 7. september 2016.

5.4.4. Vold eller trusler om vold mod personer i offentlig tjeneste efter straffelovens § 119, stk. 1, og vold mod personer, der efter karakteren af deres arbejde er særlig udsat for vold, jf. straffelovens § 247, stk. 2

5.4.4.1. Lovgrundlag

Efter straffelovens § 119, stk. 1, straffes den, som med vold eller trussel om vold overfalder nogen, hvem det påhviler at handle i medfør af offentlig tjeneste eller hverv, under udførelsen af tjenesten eller hvervet eller i anledning af samme, med bøde eller fængsel indtil 8 år.

Efter straffelovens § 247, stk. 2, kan straffen forhøjes med indtil det halve, når vold efter straffelovens §§ 244-246 begås over for en person, der efter karakteren af sit arbejde er særligt udsat for vold.

Spørgsmålet om anvendelse af samfundstjeneste i sager om vold eller trusler om vold mod personer i offentlig tjeneste efter straffelovens § 119 er behandlet i Rigsadvokatens retningslinjer om chikane, trusler og vold mod offentlig ansatte mv. (afsnittet om chikane, trusler og vold mod offentlig ansatte mv. i rigsadvokatmeddelelsen). Det fremgår heraf, at anklagemyndigheden i sager om vold mod offentligt ansatte mv. som udgangspunkt skal nedlægge påstand om ubetinget fængsel. Når det gælder trusler om vold mod offentligt ansatte mv., jf. straffelovens § 119, stk. 1, fremgår det, at anklagemyndigheden som udgangspunkt skal nedlægge påstand om ubetinget fængsel. Det gælder i hvert fald i sager vedrørende offentligt ansatte, der efter karakteren af deres arbejde er særligt udsat for i det daglige at blive mødt med aggressiv adfærd fra borgernes side. Der bør således kun undtagelsesvis og efter en nøje individuel vurdering nedlægges påstand om betinget dom, herunder med vilkår om samfundstjeneste.

RIGSADVOKATEN

SIDE 32

5.4.4.2. Statistiske oplysninger

Rigsadvokaten har via Justitsministeriets Forskningskontor indhentet data om straffetlige afgørelser fra Danmarks Statistik om brugen af samfundstjeneste i sager om vold eller trussel om vold mod personer i offentlig tjeneste.

Det fremgår af tabel 8 nedenfor, at der i perioden fra 2011 til 2015 årligt er afsagt mellem 803 og 951 domme, hvor et forhold om overtrædelse af straffelovens §§ 119 (og 120) har været hovedsigtelsen i sagen, og hvor der enten er idømt ubetinget fængsel, delvis betinget fængsel med vilkår om samfundstjeneste, betinget dom med vilkår om samfundstjeneste eller betinget dom. Det er ikke muligt at udskille sager, som alene omhandler overtrædelse af straffelovens § 119, stk. 1. Det er dog Rigsadvokatens vurdering, at langt hovedparten af sagerne må antages at omhandle overtrædelse af straffelovens § 119, stk. 1.

I perioden fra 2011 til 2015 er der årligt idømt mellem 75 og 138 betingede domme med vilkår om samfundstjeneste i sager om vold og lignede mod personer i offentlig tjeneste (straffelovens §§ 119 og 120). I 2015 blev der afsagt 138 betingede domme med vilkår om samfundstjeneste. Tallene i parentes angiver, hvor stor en andel den pågældende sanktionstype udgør af summen af betingede domme, betingede domme med vilkår om samfundstjeneste, delvis betingede domme med vilkår om samfundstjeneste og ubetingede domme.

Tabel 8 – Vold og lignende mod personer i offentlig tjeneste

	2011	2012	2013	2014	2015
Betinget dom	384 (41 pct.)	375 (39 pct.)	332 (40 pct.)	306 (38 pct.)	352 (41 pct.)
Betinget dom og samfundstjeneste	102 (11 pct.)	77 (8 pct.)	75 (9 pct.)	113 (14 pct.)	138 (16 pct.)
Delvis betinget dom og samfundstjeneste	4 (0 pct.)	10 (1 pct.)	3 (0 pct.)	0 (0 pct.)	2 (0 pct.)
Ubetinget dom	437 (47 pct.)	489 (51 pct.)	422 (51 pct.)	384 (48 pct.)	358 (42 pct.)
I alt	927	951	832	803	850

Bemærkninger: Det bemærkes, at i de tilfælde, hvor en dom bliver anket, vil dommen blive registreret i det år, hvor byrettens dom er afsagt, hvis landsrettens afgørelse falder året efter. Domme opgøres efter hovedsigtelsen i sagen. Der kan således være domme, hvor der er idømt samfundstjeneste, men som ikke fremgår af statistikken, fordi forholdet vedrørende vold eller lignende mod personer i offentlig tjeneste ikke udgør hovedforholdet i sagen.

RIGSADVOKATEN

SIDE 33

5.4.4.3. De regionale statsadvokaters gennemgang af udvalgt retspraksis

Statsadvokaten i København har oplyst, at der er afsagt en række landsretsdomme om overtrædelse af straffelovens § 119, stk. 1, og § 247, stk. 2, hvor der er idømt ubetinget fængselsstraf. I flere af disse sager, hvor landsretten idømte en ubetinget fængselsstraf, har anklagemyndigheden anket byrettens dom med henblik på at få ændret en betinget dom med vilkår om samfundstjeneste til en ubetinget fængselsstraf. Det er på den baggrund statsadvokatens opfattelse, at der i overensstemmelse med forarbejderne til lovændringen fra 2015 som udgangspunkt idømmes en ubetinget fængselsstraf for overtrædelse af straffelovens § 119, stk. 1, og § 247, stk. 2.

Statsadvokaten i Viborg har oplyst, at der udover landsretsdomme, hvor der blandt andet på baggrund af anklagemyndighedens initiativanke er idømt ubetinget fængsel, også er eksempler på landsretspraksis, hvor der i sager om overtrædelse af straffelovens § 119, stk. 1, og § 247, stk. 2, efter en konkret vurdering er idømt betingede domme med vilkår om samfundstjeneste. Statsadvokaten har samtidig bemærket, at der også før lovændringen i 2015 i visse tilfælde blev anvendt betingede domme med vilkår om samfundstjeneste for overtrædelse af straffelovens § 119, stk. 1.

Statsadvokaten i Viborg finder på den baggrund, at det er vanskeligt at vurdere, om lovændringen har haft betydning for straffastsættelsen i denne sagstype. Statsadvokaten har dog bemærket, at to politikredse har oplyst, at det er deres opfattelse, at den udvidede adgang til anvendelse af samfundstjeneste i sager vedrørende vold har haft en afsmittende effekt på sager vedrørende overtrædelse af straffelovens § 119, stk. 1, og § 247, stk. 2.

Statsadvokaten i København har anført, at der efter statsadvokatens opfattelse ikke umiddelbart er noget, der tyder på, at lovændringen fra 2015 har haft betydning for straffastsættelsen i sager om overtrædelse af straffelovens § 119, stk. 1, og § 247, stk. 2. Det er derfor statsadvokatens opfattelse, at forudsætningerne bag lovændringen – også på dette område – følges, og at overtrædelse af straffelovens § 119, stk. 1, og §

247, stk. 2, i samme omfang som før lovændringen som udgangspunkt straffes med ubetinget fængsel.

Som et eksempel på, at der under henvisning til forarbejderne til lovændringen fra 2015 idømmes ubetinget fængsel, kan nævnes Østre Landsrets dom af 27. januar 2016. Tiltalte blev fundet skyldig i overtrædelse af straffelovens § 244, jf. § 247, stk. 2, ved at have slået en dørmænd i ansigtet med knyttet hånd, og i overtrædelse af straffelovens § 119, stk. 1, ved at have spyttet på en politiassistent. Byretten idømte den tiltalte en betinget straf med vilkår om samfundstjeneste. Anklagemyndigheden initiativankede dommen med påstand om ubetinget fængsel. Landsretten fandt, at der under henvisning til justitsministerens besvarelse af spørgsmål nr. 17 vedrørende lovforslaget, hvoraf det fremgår, at der med loven ikke er lagt op til en udvidelse af brugen af samfundstjeneste i sager om overtrædelse af straffelovens § 119, stk. 1, og § 247, stk. 2, ikke var grundlag for at gøre straffen betinget med vilkår om samfundstjeneste. Tiltalte blev på den baggrund idømt ubetinget fængsel i 60 dage.

RIGSADVOKATEN

SIDE 34

Som et andet eksempel kan nævnes en landsretsdom afsagt af Østre Landsret den 4. april 2016. Tiltalte blev ved dommen fundet skyldig i overtrædelse af straffelovens § 119, stk. 1, ved til flere politiassistenter at have udtalt "Du er færdig...I bliver slået ihjel, dig og din familie", "Vi får deres navne, så ved vi, hvor de bor" og "så kan vi finde frem til deres familier". Byretten idømte tiltalte betinget fængsel i 3 måneder med vilkår om samfundstjeneste. Et flertal i byretten lagde vægt på, at tiltalte havde fået en læreplads og deltog i et Anger Management-behandlingsprogram. Landsretten ændrede straffen til ubetinget fængsel i 30 dage. Landsretten henviste til, at det af forarbejderne til lov nr. 152 af 18. februar 2015 fremgår, at der ikke med lovforslaget var lagt op til en udvidet anvendelse af samfundstjeneste i sager, der er omfattet af straffelovens § 119. Landsretten bemærkede samtidig, at overtrædelse af straffelovens § 119 hidtil som udgangspunkt er straffet med ubetinget fængsel, og at der ikke i sagen forelå omstændigheder, der kunne begrunde en fravigelse af dette udgangspunkt. Landsretten fandt derfor ikke grundlag for at gøre straffen betinget med vilkår om samfundstjeneste. Landsretten bemærkede desuden, at tiltalte tidligere var straffet to gange med samfundstjeneste for henholdsvis vold efter straffelovens § 244 og trusler efter straffelovens § 119, stk. 1.

Som et eksempel på en dom, hvor der er anvendt samfundstjeneste, kan nævnes Vestre Landsrets dom af 1. marts 2016. Tiltalte blev ved dommen fundet skyldig i foran en bodega at have slået ud efter en politibetjent og efterfølgende under transport til politistationen gentagne gange at have kaldt politibetjenten "lille luder", jf. straffelovens § 121. Byretten idømte tiltalte en ubetinget fængsel i 30 dage. Landsretten henviste til justitsministerens besvarelse af spørgsmål nr. 17 vedrørende lovforslaget, hvoraf det fremgår, at der med lovforslaget ikke er lagt op til en udvidet anvendelse af samfundstjeneste i sager omfattet af straffelovens § 119. Landsretten påpegede dog samtidig, at

det ikke før lovændringen var udelukket undtagelsesvist at anvende samfundstjeneste efter en konkret vurdering. Landsretten udmålte herefter en dom på betinget fængsel i 30 dage med vilkår om samfundstjeneste. Landsretten lagde vægt på oplysningerne om tiltaltes væsentligt forbedrede personlige forhold, herunder at han fortsat var stoffri og havde fast arbejde, at der ikke blev påført politibetjenten skade, at forholdet blev begået for mere end 1 år og 8 måneder siden, og at tiltaltes forstraf for blandt andet vold var mere end 11 år gammel. Landsretten fandt på den baggrund undtagelsesvist at kunne idømme tiltalte en betinget dom med vilkår om samfundstjeneste.

Som et eksempel på, at der i den enkelte sag foretages en konkret vurdering, herunder særligt af tiltaltes personlige forhold, kan nævnes en landsretsdom afsagt af Vestre Landsret den 22. september 2015. To tiltalte blev fundet skyldige i vold efter straffelovens § 244, jf. § 247, stk. 2, ved at have overfaldet en dørmænd med vold, idet de skubbede til dørmænden og slog og sparkede ud efter ham. Herefter fulgte de efter dørmænden mod udgangsdøren og gav ham flere slag, herunder knytnæveslag i ansigtet. T1 var tidligere straffet flere gange for vold. Landsretten idømte T1 ubetinget fængsel i 60 dage. T2 blev idømt betinget fængsel i 40 dage med vilkår om samfundstjeneste. Landsretten lagde – for så vidt angår T2 – vægt på oplysningerne om optakten til episoden (dørmænden havde afvist de tiltalte med den begrundelse, at de kom fra Vollsmose), voldens karakter og omfang, den omstændighed at forurettede ikke havde lidt fysisk overlast, at T2 ikke var den mest aktive af de to tiltalte og oplysninger om T2s særdeles gode personlige forhold, herunder at han ikke tidligere var straffet af betydning for sagen.

RIGSADVOKATEN

SIDE 35

5.4.4.4. Rigsadvokatens bemærkninger

Som det fremgår både af de statistiske oplysninger og statsadvokatemes udtalelser, er der såvel før som efter lovændringen efter omstændighederne anvendt samfundstjeneste i sager om vold eller trussel om vold mod personer i offentlig tjeneste efter straffelovens § 119. Det fremgår endvidere af de statistiske oplysninger, at der i flere sager er anvendt betinget fængsel. Samtidig fremgår det af statsadvokaternes udtalelser med bilag, at landsretterne flere gange efter lovændringen har fastslået, at udgangspunktet for overtrædelse af straffelovens § 119 er ubetinget fængsel, hvilket også svarer til det, der er anført i Straffelovrådets betænkning nr. 1545/2014 om samfundstjeneste mv.

Det er således på det foreliggende grundlag Rigsadvokaten vurdering, at lovændringen fra 2015 ikke kan antages at have medført ændringer i anvendelsen af samfundstjeneste i sager om overtrædelse af straffelovens § 119.

Ligesom det var tilfældet før lovændringen i 2015, er der sager, hvor der efter en konkret vurdering er anvendt samfundstjeneste. Det bemærkes i den forbindelse, at sager om overtrædelse af straffelovens § 119, stk. 1, er af meget forskellig karakter spændende fra f.eks. en enkeltstående verbal trussel om vold til vold i form af slag og

spark. Derudover kan der være stor forskel på den situation, hvor det pågældende forhold begås. Sagens konkrete omstændigheder og forholdets grovhed vil selvfølgelig indgå som et væsentligt moment, når retten skal vurdere, hvilken sanktion den tiltalte skal idømmes. Dette var også afspejlet i retspraksis forud for lovændringen i 2015, hvor der ligeledes findes eksempler på betingede domme med vilkår om samfundstjeneste for overtrædelse af straffelovens § 119, stk. 1.

Det er Rigsadvokatens opfattelse, at anklagemyndigheden fortsat som udgangspunkt skal nedlægge påstand om ubetinget fængsel i disse sager. Ligesom i alle andre straffesager skal der ved straffastsættelsen i øvrigt foretages en konkret vurdering af sagens omstændigheder og den tiltaltes personlige forhold, herunder i forhold til om samfundstjeneste kan anvendes.

RIGSADVOKATEN

SIDE 36

5.4.5. Røveri, grovere narkotikaforbrydelser, vidnetrusler og falsk forklaring for retten

5.4.5.1. Røveri efter straffelovens § 288

Det fremgår af Straffelovrådets betænkning nr. 1545/2014 om samfundstjeneste mv., at der bør være mulighed for at anvende samfundstjeneste i sager om gaderøveri, hvis der er tale om tilfældighedspræget kriminalitet, hvis der ikke er anvendt våben eller udøvet grov vold, og hvis gerningsmanden var under 18 år og ikke tidligere straffet for ligesortet kriminalitet.

Der indgår 5 domme om røveri efter straffelovens § 288 i de regionale statsadvokaters udtalelser med bilag. 3 af disse domme vedrører gaderøveri.

Som et eksempel på, at domstolene ikke fandt grundlag for at anvende samfundstjeneste i en sag om røveri, kan nævnes en landsretsdom afsagt af Østre Landsret den 3. februar 2016. Den 38-årige tiltalte blev ved dommen fundet skyldig i et forsøg på gaderøveri med en kniv ved at have forsøgt at fratvinge forurettede en guldkæde. Byretten idømte den tiltalte en betinget dom med vilkår om samfundstjeneste. Landsretten ændrede dommen til ubetinget fængsel i 6 måneder. I dommen redegjorde landsretten for lovændringen fra 2015 om samfundstjeneste. Landsretten anførte i den forbindelse, at det fremgår af forarbejderne til loven, at udvidelsen som udgangspunkt ikke omfatter røveri. Landsretten fandt herefter, at der efter kriminalitetens art ikke var grundlag for at gøre straffen helt eller delvist betinget, heller ikke med vilkår om samfundstjeneste.

Som et eksempel på, at der i sager om gaderøveri efter en konkret vurdering anvendes samfundstjeneste, kan nævnes Vestre Landsrets dom af 29. september 2015. Den 25-årige tiltalte blev fundet skyldig i to gaderøverier ved i forening med en anden at holde de forurettede om halsen bagfra og fratvinge de pågældende deres mobiltelefoner. Tiltalte var ustraffet og havde gode personlige forhold. Landsretten fastsatte straffen til

betinget fængsel i 8 måneder med vilkår om samfundstjeneste. Landsretten henviste i forbindelse med straffastsættelsen til tiltaltes særdeles gode personlige forhold.

Derudover kan nævnes Vestre Landsrets dom af 8. marts 2016. En af de tiltalte blev fundet skyldig i blandt andet trusler, jf. straffelovens § 266, og røveri efter straffelovens § 288. Der var tale om et kioskrøveri, hvor tiltalte ved trussel med kniv tilegnede sig 1.200 kr. Tiltalte var 18 år på gerningstidspunktet og ustraffet. Tiltalte blev i landsretten idømt fængsel i 8 måneder, hvoraf 80 dage af straffen blev gjort ubetinget, mens resten af straffen blev gjort betinget med vilkår om samfundstjeneste. Der var dissens ved dommen, idet 3 dommere stemte for at gøre straffen ubetinget i sin helhed henset til karakteren af røveriet.

RIGSADVOKATEN

SIDE 37

5.4.5.2. Grovere narkotikaforbrydelser

Det fremgår af Straffelovrådets betænkning nr. 1545/2014 om samfundstjeneste mv., at samfundstjeneste normalt ikke kan anvendes i sager, der henføres til straffelovens § 191 om grov narkotikakriminalitet.

For så vidt angår sager om overtrædelse af lov om euforiserende stoffer anføres det, at der i sager om overdragelse af narkotika (herunder besiddelse med henblik på overdragelse) formentlig ofte vil være forhold, der taler imod anvendelse af samfundstjeneste, idet der navnlig vil kunne være tale om mere organiseret kriminalitet. I sager om besiddelse til eget forbrug af så store mængder, at der idømmes fængsel, er anvendelse af betinget dom uden vilkår om samfundstjeneste allerede i dag almindeligt i førstegangstilfælde, hvorfor potentialet for en udvidet brug af samfundstjeneste i sådanne sager vurderes at være begrænset.

I de regionale statsadvokaters udtalelser med bilag indgår 6 landsretsdomme vedrørende narkotikaforbrydelser, hvoraf den ene alene vedrører overtrædelse af lov om euforiserende stoffer. I en af de 6 domme blev straffen fastsat til ubetinget fængsel, i 2 af dommene blev der fastsat kombinationsdomme med vilkår om samfundstjeneste, mens der i de sidste 3 domme blev fastsat betingede straffe med vilkår om samfundstjeneste.

De regionale statsadvokater har anført, at det ikke ud fra de indberettede domme kan udledes, at der er sket en udvidelse af anvendelsesområdet for samfundstjeneste i narkotikasager. Statsadvokaten i København har i den forbindelse anført, at dommene er konkret begrundede, ligesom der i et vist omfang også blev anvendt samfundstjeneste forud for lovændringen i lignende sager.

5.4.5.3. Vidnetrusler efter straffelovens § 123

Det fremgår af Straffelovrådets betænkning nr. 1545/2014 om samfundstjeneste mv., at der ikke er grundlag for at ændre udgangspunktet for straffastsættelsen i sager om vidnetrusler efter straffelovens § 123. Det fremgår videre, at udgangspunktet således

fortsat bør være ubetinget fængsel, men at samfundstjeneste efter omstændighederne vil kunne anvendes, eksempelvis hvis vidnetrusler fremsættes i umiddelbar forbindelse med det voldsforhold, som vidnetruslerne angår, og voldsforholdet isoleret set ville kunne straffes med samfundstjeneste.

Af statsadvokaternes udtalelser med bilag fremgår 2 landsretsdomme, som vedrører vidnetrusler efter straffelovens § 123. I begge sager blev den tiltalte idømt en betinget dom med vilkår om samfundstjeneste i byretten, men efter anklagemyndighedens initiativanke ændrede landsretten straffen til ubetinget fængsel.

RIGSADVOKATEN

Rigsadvokaten kan herudover henvise til Østre Landsrets dom af 30. marts 2016, der er refereret ovenfor i afsnit 5.4.3.3. I den pågældende sag blev den tiltalte efter en konkret vurdering idømt en betinget dom med vilkår om samfundstjeneste for blandt andet vidnetrusler efter straffelovens § 123.

SIDE 38

5.4.5.4. Falsk forklaring efter straffelovens § 158

Det fremgår af Straffelovrådets betænkning nr. 1545/2014 om samfundstjeneste mv., at falsk forklaring for retten, jf. straffelovens § 158, som udgangspunkt bør straffes med ubetinget fængsel. Det fremgår videre, at hvis forklaring afgives af en person, som konkret ville være berettiget til at nægte at afgive forklaring i medfør af reglerne om vidnefritagelse, bør straffen dog kunne gøres betinget, eventuelt med vilkår om samfundstjeneste.

Det fremgår af statsadvokaternes udtalelser, at statsadvokaterne umiddelbart alene er bekendt med en landsretsdom om overtrædelse af straffelovens § 158, hvor der er idømt samfundstjeneste. I den pågældende sag blev den ene tiltalte idømt en betinget dom med vilkår om samfundstjeneste for falsk forklaring for retten efter straffelovens § 158, stk. 1. Vestre Landsret fandt ved dom af 30. juni 2015, at udgangspunktet om, at falsk forklaring for retten straffes med ubetinget fængsel undtagelsesvist kunne fraviges som følge af, at tiltalte var omfattet af reglerne om vidnefritagelse, da hun afgav forklaring og som følge af hendes gode personlige forhold.

5.4.5.5. Rigsadvokatens bemærkninger

Der indgår i statsadvokaternes udtalelser med bilag alene et relativt begrænset antal sager om røveri, grove narkotikaforbrydelser, vidnetrusler og falsk forklaring for retten, ligesom der for flere af områderne ikke foreligger nærmere statistiske oplysninger. Det kan derfor efter Rigsadvokatens opfattelse være vanskeligt at udlede noget mere generelt om anvendelse af samfundstjeneste ved disse kriminalitetstyper. Rigsadvokaten skal samtidig bemærke, at der ikke umiddelbart er noget, der tyder på, at der skulle være sket en øget anvendelse af samfundstjeneste i disse sager, og der er også i retspraksis før lovændringen fra 2015 eksempler på, at der er anvendt samfundstjeneste f.eks. i røverisager.

5.5. Brugen af samfundstjeneste i øvrigt – simpel vold og berigelseskriminalitet

5.5.1. Simpel vold efter straffelovens § 244

5.5.1.1. Lovgrundlag

Efter straffelovens § 244 straffes den, som udøver vold mod eller på anden måde angriber en andens legeme, med bøde eller fængsel indtil 3 år.

Det fremgår af forarbejdene til lov nr. 152 af 18. februar 2015 (lovforslag nr. L 50 af 5. november 2014, de almindelige bemærkninger, pkt. 4.2.5.1.), at der allerede inden lovens ikrafttræden har udviklet sig en praksis, hvorefter samfundstjeneste hyppigt anvendes i sager om simpel vold, hvis der forud for volden har været uoverensstemmelser mellem gerningsmanden og forurettede, eller hvis gerningsmanden er ung. Det fremgår videre af forarbejderne (de almindelige bemærkninger, pkt. 4.2.5.1.), at der ikke ses betænkeligheder ved en fortsat udvikling i retspraksis i retning af øget anvendelse af samfundstjeneste også i tilfælde, hvor der ikke har været forudgående uoverensstemmelser, og gerningsmanden ikke er ung. Det anføres samtidig, at der fortsat bør udvises tilbageholdenhed med at anvende samfundstjeneste i tilfælde, hvor der er tale om mere organiseret kriminalitet, eller hvor forurettede er påført betydelige fysiske eller psykiske skader, samt hvis volden er udøvet over for et særligt værgeløst offer eller – i voldssager – en tilfældig forbipasserende.

RIGSADVOKATEN

SIDE 39

Det fremgår herudover af justitsministerens besvarelse af spørgsmål nr. 8 vedrørende lovforslaget, at der med lovforslaget samlet set alene lægges op til en mindre udvidelse af anvendelsen af samfundstjeneste i sager om simpel vold. Det fremgår desuden af justitsministerens besvarelse af spørgsmål nr. 19, at det efter lovforslaget uændret vil være retten, der i den enkelte sag skal vurdere, om det vil være forsvarligt, at den konkrete gerningsmand straffes med samfundstjeneste. Det vil være op til domstolene at udmønte den foreslåede mindre udvidelse af anvendelsen af samfundstjeneste i konkrete sager om simpel vold inden for de retningslinjer, der fremgår af blandt andet lovforslagets bemærkninger. I besvarelsen af spørgsmålet er der anført 4 konkrete eksempler på tilfælde, hvor der med lovforslaget lægges op til en lidt videre anvendelse af samfundstjeneste. Som eksempel på tilfælde, hvor samfundstjeneste kan anvendes efter lovforslaget, er nævnt værtshusvold ved et knytnæveslag i ansigtet uden en forudgående uoverensstemmelse, et slag i ansigtet og et skub mod en person, der er trængt ind på privat ejendom, kast med en halv fyldt øldåse i bagehovedet efter en forudgående uoverensstemmelse til en fest og et knytnæveslag i forbindelse med en trafikvolds-episode.

5.5.1.2. Statistiske oplysninger

Rigsadvokaten har via Justitsministeriets Forskningskontor indhentet data om straffetretlige afgørelser fra Danmarks Statistik om brugen af samfundstjeneste i sager om simpel vold.

Det fremgår af tabel 9 nedenfor, at der i perioden fra 2011 til 2015 årligt er afsagt mellem 2.336 og 3.414 domme, hvor simpel vold efter straffelovens § 244 har været hovedsigtelsen i sagen, og hvor der enten er idømt ubetinget fængsel, delvis betinget fængsel med vilkår om samfundstjeneste, betinget dom med vilkår om samfundstjeneste eller betinget dom.

I perioden fra 2011 til 2015 er der årligt idømt mellem 505 og 860 betingede domme med vilkår om samfundstjeneste i sager om simpel vold efter straffelovens § 244. I 2015 blev der afsagt 860 betingede domme med vilkår om samfundstjeneste.

RIGSADVOKATEN

SIDE 40

Det fremgår videre af tabel 9, at der i samme periode er afsagt delvis betingede domme med vilkår om samfundstjeneste i mellem 15 og 28 domme. I 2015 blev der afsagt 25 delvis betingede domme med vilkår om samfundstjeneste. Tallene i parentes angiver, hvor stor en andel den pågældende sanktionstype udgør af summen af betingede domme, betingede domme med vilkår om samfundstjeneste, delvis betingede domme med vilkår om samfundstjeneste og ubetingede domme.

Tabel 9 – Simpel vold, jf. straffelovens § 244

	2011	2012	2013	2014	2015
Betinget dom	1295 (38 pct.)	1198 (37 pct.)	945 (36 pct.)	890 (37 pct.)	691 (30 pct.)
Betinget dom og samfundstjeneste	603 (18 pct.)	618 (19 pct.)	505 (19 pct.)	548 (23 pct.)	860 (37 pct.)
Delvis betinget dom og samfundstjeneste	27 (1 pct.)	28 (1 pct.)	15 (1 pct.)	21 (1 pct.)	25 (1 pct.)
Ubetinget dom	1489 (44 pct.)	1424 (44 pct.)	1169 (44 pct.)	940 (39 pct.)	760 (33 pct.)
I alt	3.414	3.268	2.634	2.399	2.336

Bemærkninger: Det bemærkes, at i de tilfælde, hvor en dom bliver anket, vil dommen blive registreret i det år, hvor byrettens dom er afsagt, hvis landsrettens afgørelse falder året efter. Domme opgøres efter hovedsigtelsen i sagen. Der kan således være domme, hvor der er idømt samfundstjeneste, men som ikke fremgår af statistikken for simpel vold, fordi forholdet om vold efter straffelovens § 244 ikke udgør hovedforholdet i sagen.

5.5.1.3. De regionale statsadvokaters gennemgang af udvalgt retspraksis

Politikredsene har indberettet 321 byretsdomme om simpel vold til de regionale statsadvokater. Statsadvokaterne har på baggrund af disse indberetninger og 29 landsretsdomme om simpel vold udtalt sig om brugen af samfundstjeneste.

Det er statsadvokaternes vurdering, at der generelt er sket en udvidelse af anvendelsesområdet for samfundstjeneste i sager om simpel vold efter straffelovens § 244. Statsadvokaten i København har blandt andet oplyst, at Østre Landsret i flere sager om simpel vold udtrykkeligt har henvist til lovændringen fra 2015, og har samtidig anført, at der kun er anvendt samfundstjeneste i meget få tilfælde, når straffen er over fængsel i 60 dage.

Det fremgår endvidere af statsadvokaternes udtalelser, at der er anvendt samfundstjeneste ved flere former for simpel vold som f.eks. slag med flad og/eller knyttet hånd, skub, spark, skaller, spyt, halsgreb og kvælertag.

Det fremgår herudover af statsadvokaternes udtalelser og højesteretspraksis, at der blandt andet er anvendt samfundstjeneste i sager om restaurationsvold, samlivsrelateret vold og vold mod børn. For så vidt angår sager om vold mod børn har statsadvokaterne bemærket, at der før 1. maj 2015 er eksempler i retspraksis på betingede domme, og at der alene er tale om vold af relativt begrænset omfang i de domme, hvor der er anvendt samfundstjeneste.

RIGSADVOKATEN

SIDE 41

Højesteret har ved dom af 13. april 2016 taget stilling til spørgsmålet om anvendelse af samfundstjeneste i en sag om simpel vold (restaurationsvold). I den pågældende sag var tiltalte fundet skyldig i på en natklub efter en uoverensstemmelse med en kvinde at have slået den pågældende i ansigtet med knyttet hånd. Tiltalte blev endvidere fundet skyldig i umiddelbart herefter at have givet kvindens veninde to slag i ansigtet. Der var tale om i alt tre slag i ansigtet, herunder et knytnæveslag med blødning og hævelse af kæbeledet til følge. Landsretten havde idømt tiltalte fængsel i 60 dage. Højesteret ændrede dommen til betinget fængsel i 60 dage med vilkår om samfundstjeneste. Højesteret henviste til lovændringen fra 2015 og lagde ved afgørelsen vægt på, at tiltalte var ustraffet, at der var tale om simpel restaurationsvold efter en forudgående uoverensstemmelse med den ene af de forurettede, og at volden alene havde medført begrænset skade.

Som et eksempel på en sag, hvor der er blevet idømt samfundstjeneste ved samlivsrelateret vold, kan nævnes Østre Landsrets dom af 27. november 2015. Ved dommen blev tiltalte fundet skyldig i at have kastet en del af et knøjern mod forurettede og ramt hende i hovedet samt for at have truet med at skyde hende. Tiltalte og forurettede var tidligere samlevende. Tiltalte blev i byretten – før lov nr. 152 af 18. februar 2015 var trådt i kraft – idømt ubetinget fængsel i 40 dage. Landsretten ændrede efter lovens ikrafttræden dommen og idømte tiltalte betinget fængsel i 40 dage med vilkår om samfundstjeneste. Landsretten henviste til lov nr. 152 af 18. februar 2015 og fandt efter en samlet vurdering af de pådømte forhold sammenholdt med tiltaltes personlige forhold, herunder at han var ustraffet, at tiltalte kunne idømmes samfundstjeneste.

Som et eksempel på en dom, hvor der er anvendt samfundstjeneste i en sag om vold mod børn, kan nævnes Østre Landsrets dom af 1. september 2015. Tiltalte blev ved dommen fundet skyldig i vold mod sin 16-årige datter ved at have slået og sparket hende, herunder tildelt hende flere knytnæveslag i hovedet, på kroppen og armene. Tiltalte blev i byretten – før lov nr. 152 af 18. februar 2015 var trådt i kraft – idømt ubetinget fængsel i 60 dage. Landsretten ændrede dommen til betinget fængsel i 60 dage med vilkår om samfundstjeneste. Landsretten lagde ved afgørelsen vægt på op-

lysninger om tiltaltes personlige forhold og de ændringer af straffelovens regler om samfundstjeneste, som blev gennemført ved lov nr. 152 af 18. februar 2015.

Som et andet eksempel kan nævnes Østre Landsrets dom af 3. februar 2016. Tiltalte blev fundet skyldig i vold mod sine to sønner (født i henholdsvis 2006 og 2008) ved i 2011 at have slået den ældste søn i bagdelen, i 2015 at have slået den yngste søn i ansigtet med knyttet hånd og i 2015 at have slået den ældste søn i hovedet med knyttet hånd. Tiltalte, som ikke tidligere var straffet, blev i byretten idømt betinget fængsel i 50 dage med vilkår om samfundstjeneste. Byretten lagde vægt på voldens begrænsede omfang og følger og på, at tiltalte ikke tidligere var straffet, ligesom han havde gode personlige forhold. Landsretten stadfæstede dommen.

RIGSADVOKATEN

SIDE 42

Statsadvokaterne har i deres udtalelser bemærket, at det forhold, at der er flere gerningsmænd til volden, ikke i sig selv ses at udelukke samfundstjeneste, men det kan indgå i den samlede bedømmelse.

Højesteret har ved dom af 10. maj 2016 taget stilling til spørgsmålet om anvendelse af samfundstjeneste i en sag om simpel vold udøvet af flere i forening. Tiltalte var fundet skyldig i – i forening med en anden og efter forudgående fælles forståelse – at have givet forurettede tre knytnæveslag i ansigtet og nakken samt et kraftigt spark i brystkassen. Forurettede brækkede som følge af volden kindbenet. Tiltalte blev endvidere fundet skyldig i et indbrud. Tiltalte blev idømt ubetinget fængsel i 3 måneder. Tiltalte havde blandt andet under henvisning til lovændringen fra 2015 nedlagt påstand om, at straffen blev gjort betinget med vilkår om samfundstjeneste. Højesteret fandt, at der under hensyn til, at den relativt grove vold var begået af flere i forening efter forudgående fælles forståelse i et tilfælde, hvor forurettede ikke selv havde givet anledning til vold, ikke var grundlag for at gøre straffen betinget med vilkår om samfundstjeneste.

Som et eksempel på en dom, hvor der efter en konkret vurdering er anvendt samfundstjeneste i forbindelse med, at volden er udøvet af flere gerningsmænd i forening, kan der henvises til Vestre Landsrets dom af 4. november 2015. Tre tiltalte (17-18 år) blev ved dommen fundet skyldige i på et værtshus i forening at have givet forurettede flere slag med knyttet hånd og spark i ansigtet og på kroppen. Volden blev blandt andet udøvet, mens forurettede lå ned. Forurettede fik som følge af volden en flænge under øjet og flere røde mærker på brystet. Byretten frifandt – før lov nr. 152 af 18. februar 2015 var trådt i kraft – den ene af de tiltalte og idømte de to øvrige tiltalte rene betingede domme. Landsretten, som fandt alle tre tiltalte skyldige, idømte de tiltalte betinget fængsel i 60 dage med vilkår om samfundstjeneste. Landsretten lagde ved strafudmålingen i skærpende retning vægt på, at de tiltalte havde udøvet volden i forening, og at volden blandt andet bestod i knytnæveslag og spark mod forurettede, da den pågældende lå ned. Landsretten fandt dog, at det var forsvarligt at gøre straffen betinget med vilkår om samfundstjeneste som følge af, at de tiltalte ikke var straffet af betydning for

sagen og havde gode personlige forhold, at volden var begået på et værtshus, og at forurettede alene havde begrænsede skader.

For så vidt angår spørgsmålet om anvendelse af samfundstjeneste, når den tiltalte tidligere er straffet, henvises der til afsnit 5.3. om gentagelsestilfælde.

5.5.1.4. Rigsadvokatens bemærkninger

Det fremgår af de statistiske oplysninger, at der fra 2014 til 2015 er sket en udvidelse af anvendelsesområdet for samfundstjeneste i sager om simpel vold efter straffelovens § 244. Statsadvokaterne har også i deres udtalelser anført, at der er sket en udvidelse af brugen af samfundstjeneste i sager om simpel vold. I øvrigt fremgår det af de statistiske oplysninger, at der fra 2014 til 2015 i sager om simpel vold er sket et vist fald i anvendelsen både af ubetinget dom og betinget dom uden samfundstjeneste.

RIGSADVOKATEN

SIDE 43

På baggrund af statsadvokaternes udtalelser med bilag er det Rigsadvokatens vurdering, at samfundstjeneste anvendes efter en konkret vurdering af alle omstændigheder i sagen, herunder både karakteren af den begåede vold, omstændighederne volden er begået under samt den tiltaltes personlige forhold, herunder forstraffe.

Det er på det foreliggende grundlag Rigsadvokatens vurdering, at den øgede brug af samfundstjeneste i sager om simpel vold generelt set er i overensstemmelse med de forudsætninger, der ligger bag reglerne om samfundstjeneste.

5.5.2. Berigelseskriminalitet

5.5.2.1. Lovgrundlag

Det fremgår af forarbejderne til lov nr. 152 af 18. februar 2015 (lovforslag nr. L 50 af 5. november 2014, de almindelige bemærkninger, pkt. 4.2.5.3.), at kriminalitetens art ikke bør tillægges afgørende betydning for valget mellem samfundstjeneste og ubetinget fængsel i konkrete sager. Der er ikke grundlag for fortsat at udvise tilbageholdenhed med at anvende samfundstjeneste i sager om skattesvig og forsikringsbedrageri vedrørende biler af betydelig værdi. Derimod bør der udvises tilbageholdenhed med at anvende samfundstjeneste i tilfælde, hvor der er tale om mere organiseret kriminalitet, eller hvor kriminaliteten er udøvet over for et særligt værgeløst offer, eksempelvis ældre, der udsættes for tricktyveri.

Det anføres herudover, at ændringen af reglerne om samfundstjeneste vil kunne føre til en vis udvidet anvendelse af samfundstjeneste i f.eks. tyverisager sammenlignet med tidligere. Det anføres dog samtidig, at det må forventes, at der fortsat vil være et større antal ubetingede fængselsstraffe i tyverisager, idet samfundstjeneste blandt andet fortsat ikke bør anvendes i sager om organiseret tyveri, herunder tilfælde, hvor udlændinge rejser til Danmark for at begå tyveri, ligesom nogle kriminelle vil begå tyve-

ri gentagne gange og dermed være så kriminelt belastede, at samfundstjeneste ikke længere vil kunne komme på tale.

For så vidt angår brugstyveri af biler fremgår det af Straffelovrådets betænkning nr. 1545/2014 om samfundstjeneste mv., at hvis brugstyveriet hverken er sket med henblik på at anvende køretøjet til transport i forbindelse med anden kriminalitet eller med henblik på hasarderet kørsel, bør betinget fængsel med vilkår om samfundstjeneste kunne anvendes.

5.5.2.2. Statistiske oplysninger

Rigsadvokaten har via Justitsministeriets Forskningskontor rekvireret data om straffetretlige afgørelser fra Danmarks Statistik om brugen af samfundstjeneste for så vidt angår tyveri, jf. straffelovens § 276.

RIGSADVOKATEN

SIDE 44

Det fremgår af tabel 10 nedenfor, at der i perioden fra 2011 til 2015 årligt er afsagt mellem 2.888 og 4.089 domme, hvor et forhold om tyveri har været hovedsigtelsen i sagen, og hvor der enten er idømt ubetinget fængsel, delvis betinget fængsel med vilkår om samfundstjeneste, betinget dom med vilkår om samfundstjeneste eller betinget dom.

Det fremgår herudover af samme tabel, at der i perioden fra 2011 til 2015 årligt er idømt mellem 237 og 331 betingede domme med vilkår om samfundstjeneste i sager om tyveri. I 2015 blev der afsagt 331 betingede domme med vilkår om samfundstjeneste. Tallene i parentes angiver, hvor stor en andel den pågældende sanktionstype udgør af summen af betingede domme, betingede domme med vilkår om samfundstjeneste, delvis betingede domme med vilkår om samfundstjeneste og ubetingede domme.

Tabel 10 – Tyveri

	2011	2012	2013	2014	2015
Betinget dom	1589 (39 pct.)	1503 (39 pct.)	1205 (34 pct.)	963 (33 pct.)	886 (31 pct.)
Betinget dom og samfundstjeneste	296 (7 pct.)	264 (7 pct.)	269 (7 pct.)	237 (8 pct.)	331 (11 pct.)
Delvis betinget dom og samfundstjeneste	32 (1 pct.)	25 (1 pct.)	10 (0 pct.)	33 (1 pct.)	20 (1 pct.)
Ubetinget dom	2172 (53 pct.)	2079 (54 pct.)	2109 (59 pct.)	1730 (58 pct.)	1651 (57 pct.)
I alt	4.089	3.871	3.593	2.963	2.888

Bemærkninger: Det bemærkes, at i de tilfælde, hvor en dom bliver anket, vil dommen blive registreret i det år, hvor byrettens dom er afsagt, hvis landsrettens afgørelse falder året efter. Domme opgøres efter hovedsigtelsen i sagen. Der kan således være domme, hvor der er idømt samfundstjeneste, men som ikke fremgår af statistikken, fordi forholdet vedrørende tyveri ikke udgør hovedforholdet i sagen.

5.5.2.3. De regionale statsadvokaters gennemgang af udvalgt retspraksis

Af de regionale statsadvokaters udtalelser med bilag fremgår i alt 135 byretsdomme og 18 landsretsdomme om berigelseskriminalitet.

Statsadvokaten i København har mere generelt bemærket, at det efter statsadvokatens opfattelse er vanskeligt at vurdere, i hvilket omfang der er sket en udvidelse af brugen af samfundstjeneste i sager om berigelseskriminalitet. Statsadvokaten har samtidig anført, at der efter statsadvokatens opfattelse er sket en udvidelse i anvendelsen af samfundstjeneste – i overensstemmelse med forarbejderne – i skatte- og momssager.

Statsadvokaten i Viborg har bemærket, at der efter statsadvokatens opfattelse generelt er sket en udvidelse af anvendelsesområdet for samfundstjeneste i sager vedrørende berigelseskriminalitet. Statsadvokaten har samtidig bemærket, at samfundstjeneste eksempelvis er anvendt af landsretterne i sager om forsikringsbedrageri, arbejdspladstyveri og socialt bedrageri efter straffelovens § 289 a, ligesom der er indberettet flere byretsdomme, hvor der er idømt samfundstjeneste i sager om skatte-/afgiftssvig. Det er statsadvokatens opfattelse, at dommene er i overensstemmelse med formålet med lovændringen.

RIGSADVOKATEN

SIDE 45

Af de regionale statsadvokaters udtalelser med bilag fremgår i alt 30 byretsdomme om brugstyveri. Statsadvokaten i Viborg har i den forbindelse anført, at der er sket en udvidelse af anvendelsesområdet for samfundstjeneste i sager om brugstyveri af motor-køretøj, idet der er indberettet flere byretsdomme, hvor der – i overensstemmelse med forarbejderne – er anvendt samfundstjeneste i disse sager.

5.5.2.4. Rigsadvokatens bemærkninger

Det er på baggrund af de statistiske oplysninger og de regionale statsadvokaters udtalelser med bilag Rigsadvokatens vurdering, at der er sket en vis udvidelse i brugen af samfundstjeneste i sager om berigelseskriminalitet, herunder skatte- og momssager.

5.5.3. Brandstiftelse og bombetrusler

Udover de allerede refererede Højesteretsdomme om vold, jf. straffelovens § 244, besiddelse og udbredelse af børnepornografisk materiale, jf. straffelovens § 235, og incest, jf. straffelovens § 210, har Højesteret taget stilling til spørgsmålet om anvendelse af samfundstjeneste efter de nye regler i en sag om brandstiftelse efter straffelovens § 181, stk. 1 og i en sag om bombetrusler efter straffelovens § 266 og § 135.

Ved Højesterets dom af 3. juli 2015, gengivet i Ugeskrift for Retsvæsen 2015, s. 3681, blev en 18-årig tiltalt idømt fængsel i 6 måneder, heraf 4 måneder betinget med vilkår om samfundstjeneste, for overtrædelse af straffelovens § 266 og § 135 ved i 3 tilfælde at have fremsat bombetrusler mod et feriecenter, hvor han arbejdede. Højesteret skærpede ved dommen straffen for at fremsætte bombetrusler. Højesteret udtalte endvidere, at det må afhænge af de konkrete omstændigheder, herunder tiltaltes personlige forhold, om straffen skal være ubetinget, helt eller delvist betinget med vilkår om samfundstjeneste eller i særlige tilfælde betinget uden vilkår om samfundstjeneste. Høje-

steret fandt under hensyn til tiltaltes alder, at han var ustraffet, og i lyset af hans gode personlige forhold, at en del af straffen kunne gøres betinget med vilkår om samfundstjeneste.

Ved Højesterets dom af 30. maj 2016 blev to tiltalte idømt henholdsvis 1 års betinget fængsel med vilkår om samfundstjeneste og fængsel i 1 år og 2 måneder, hvoraf 1 år blev gjort betinget med vilkår om samfundstjeneste. De to tiltalte var fundet skyldige i brandstiftelse og tyveri, idet de tiltalte var gået ind i forurettedes lejlighed og havde stjålet hans hund og computer, hvorefter de senere på aftenen var vendt tilbage og havde påsat en brand, som medførte, at lejligheden udbrændte. De tiltalte var ikke tidligere straffet for ligeartet kriminalitet, og begge de tiltalte havde gode personlige forhold. Højesteret udtalte, at brandstiftelse efter straffelovens § 181, stk. 1, kan omfatte forhold af meget forskellig karakter og grovhed, og at det ikke generelt kan sidestilles med de lovovertrædelser, hvor udgangspunktet efter forarbejderne til lovændringen i 2015 er ubetinget fængsel. Højesteret udtalte videre, at det derfor afhænger af de konkrete omstændigheder, herunder brandstiftelsens grovhed og tiltaltes personlige forhold, om straffen skal være ubetinget, helt eller delvist betinget med vilkår om samfundstjeneste, eller om straffen i særlige tilfælde skal være betinget dom uden vilkår om samfundstjeneste.

RIGSADVOKATEN

SIDE 46